

Kathinka Trampe-Ewert

«...Hadde jeg vært homo, ville jeg ha vært knust for lenge siden...»

*En kvantitativ studie av seksuell orientering, verbal seksuell trakassering og psykisk helse
blant unge i Oslo*

**Masteroppgave i barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Førord

Arbeidet med masteroppgaven har vært en spennende, lærerik og ikke minst krevende prosess. To lange år har gått siden jeg påbegynte masterstudiet, og det er med både glede og vemod jeg nå avslutter dette kapittelet i livet. Skriveprosessen har tidvis vært utfordrende, og jeg har mange å takke for at jeg endelig har kommet i mål. Først og fremst vil jeg takke min veileder, Anne Grete Tøge. Hennes sterke engasjement og detaljerte tilbakemeldinger har vært til stor hjelp og støtte i denne skriveprosessen. En varm takk rettes også til min biveileder, Kristinn Hegna, for faglige innspill og kloke ord. Jeg ønsker også å rette en stor takk til Mira Aaboen Sletten, Patrick Lie Andersen og Åsmund Hermansen ved NOVA/OsloMet for metodehjelp, inspirasjon og spennende diskusjoner. Jeg er overveldet over den støtten og det engasjementet dere alle har vist meg i denne perioden. Jeg ønsker i tillegg å rette en stor takk til de fine, kloke jentene på lesesalen for gode faglige og ikke-faglige samtaler og mange herlige minner. Til sist, og viktigst av alt, vil jeg takke Jonathan; din støtte og omsorg har vært helt uvurderlig.

Kathinka Trampe-Ewert

Oslo, mai 2020

Innhold

1. Introduksjon	1
1.1 Tema og struktur.....	1
1.2 Skeiv ungdom i Oslo.....	1
1.3 Begrepsavklaringer – skeiv, psykiske plager og verbal seksuell trakassering	2
1.4 Betydningen av kunnskap om skeive ungdommers livsvilkår for barnevernsfeltet.....	3
2. Teoretisk rammeverk og tidligere forskning	4
2.1 Heteronormativitet - skeiv ungdom som minoritet	4
2.2 Minoritetsstressteorien.....	5
2.3 Verbal seksuell trakassering	6
3. Forskningsspørsmål og analysemodell.....	7
4. Datakvalitet og metodiske overveielser	9
4.1 Datagrunnlaget.....	9
4.2 Vurdering av datakvalitet og studiedesign	9
4.3 Vurdering av variabler	11
4.4 Analysestrategi	13
4.5 Forskningsetiske overveielser	14
5. Hovedfunn.....	15
6. Diskusjon og oppsummering	15
Litteratur	17
«...Hadde jeg vært homo, ville jeg ha vært knust for lenge siden...»	1
Innledning	1
Skeiv ungdom og psykisk helse	3
Verbal seksuell trakassering som fenomen	5
Forskningsspørsmål	6
Data og metode	7
Resultater.....	10
Diskusjon	14
Litteratur	20
Vedlegg 1. Forfatterveileder: Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning	24
Vedlegg 2. Frafallsanalyse	26
Vedlegg 3. Separate analyser for gutter og jenter	27

1. Introduksjon

1.1 Tema og struktur

I denne masteroppgaven ser jeg på sammenhengen mellom seksuell orientering, psykisk helse og verbal seksuell trakassering blant ungdom i Oslo. Mer spesifikt undersøker jeg hvorvidt ungdom som oppgir å ha en skeiv seksuell orientering, i større grad rapporterer om psykiske plager enn heterofil ungdom. I tillegg ønsker jeg å få en bedre forståelse av hvorvidt verbal seksuell trakassering har innvirkning på skeive ungdommers psykiske helse. Med dette som utgangspunkt presenterer jeg en empirisk analyse av skeive ungdommers selvrapporterte psykiske helseplager, basert på den byomfattende spørreundersøkelsen Ung i Oslo 2018. Oppgaven består av to deler, en kappe og et artikkelmanus. Kappen redegjør for oppgavens tema, forskningsspørsmål og barnevernfaglig relevans, og utdyper metodiske, teoretiske og forskningsetiske aspekter ved artikkelen. Artikkelen presenterer det empiriske grunnlaget og mine statistiske analyser, sammen med relevant teori og tidligere forskning på temaet. Artikkelmanuset er skrevet for publisering i Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning (forfatterveiledning vedlagt, vedlegg 1).

1.2 Skeiv ungdom i Oslo

Det finnes ikke offisielle tall for hvor stor andel av ungdomsbefolkningen som identifiserer seg som skeive, og i den offentlige debatten verserer det ulike tall (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], 2017a). En grunn til det kan være at studier benytter ulike mål på skeiv seksualitet, som seksuell identitet, seksuell tiltrekning og seksuell atferd (Hegna, 2007a). En annen grunn kan være at ungdom er i en utforskende fase i livet, og hvordan de tenker omkring sin egen seksualitet kan endre seg med økende alder og erfaring (Ott, Corliss, Wypij, Rosario & Austin, 2011). Samtidig er det en del ungdommer som ikke føler tilhørighet til én spesifikk seksuell kategori, eller som ikke ønsker å definere seg selv innenfor en slik kategori (Bufdir, 2017b; Savin-Williams, 2001). Ung i Oslo-rapporten fra 2018 viser at av nærmere 11 000 videregående elever oppgir 7 prosent av jentene at de har vært forelsket i en jente, mens 4 prosent av guttene oppgir å ha vært forelsket i en gutt (Bakken, 2018).

Oslo betraktes av mange som en grunnleggende liberal og tolerant by overfor seksuelle minoriteter. Vik (2019) gjorde en kvalitativ masterstudie der hun undersøkte 12 skeive kvinner og menns opplevelser av Oslos byrom. Hun fant at til tross for at det finnes områder i byen de opplever som negative og utrygge, erfarer skeive en generell aksept og trygghet i Oslo. Selv om ikke dette er et representativt utvalg, indikerer resultatene at Oslo er

en by der seksuelle minoriteter i stor grad aksepteres. Oppslutningen rundt Pride-paraden støtter opp under denne antakelsen. I 2019 gikk over 50.000 mennesker i den største Pride-paraden i Oslo noensinne, mens 275.000 mennesker heiet paraden frem gjennom byens gater (Breian, 2019).

Oslo virker altså å være en tilsynelatende inkluderende by for seksuelle minoriteter. Likevel viser forskning at skeiv ungdom rapporterer om flere mentale helseutfordringer (Anderssen, Malterud, Bjørkman, Slåtten & Hellesund, 2013; Bendixen, Daveronis & Kennair, 2018; Burton, Marshal, Chisolm, Sucato & Friedman, 2013), samt at de blir mer utsatt for negative opplevelser som mobbing, seksuell trakassering, trusler om vold og voldshandlinger, sammenlignet med øvrig ungdom (Hegna, 2007b; Moseng, 2007; Roland & Auestad, 2009; Stefansen, Hegna, Valset, von Soest & Mossige, 2009). Det finnes ulike grunner til at skeiv ungdom opplever psykiske plager. I denne oppgaven vil jeg undersøke om det å være utsatt for verbal seksuell trakassering kan være blant disse.

1.3 Begrepsavklaringer – skeiv, psykiske plager og verbal seksuell trakassering

Skeiv er begrepet jeg benytter for å beskrive ungdommer som selv oppgir å ha en seksuell identitet som ikke-heterofil. Ungdomsorganisasjonen Skeiv Ungdom definerer begrepet som «en samlebetegnelse for seksuelle orienteringer, kjønnsuttrykk og kjønnsidentiteter som bryter med samfunnets forventninger om at man skal være heterofil og ciskjønn¹» (Skeiv Ungdom, u.å.). Begrepet skeiv favner bredt og rommer ungdommer som i ulik grad og på ulik måte har en ikke-heterofil seksuell identitet. Ved å benytte begrepet skeiv, fremfor homofil/lesbisk, ønsker jeg å understreke at seksuelle kategorier eller grupperinger ikke er universelle og absolutte, men flytende og dynamiske. I denne studien undersøker jeg ungdommers selvrapporterte seksuelle orientering, og sier ikke noe om seksuell atferd eller tiltrekning.

Psykiske helseplager viser til ungdoms opplevelser av depressive symptomer, som tristhet, håpløshet for fremtiden, anspenhet, bekymringer og søvnproblemer. Datamaterialet jeg har tilgjengelig gir ikke grunnlag for å diagnostisere ungdom. Jeg har derimot til hensikt å

¹ Å identifisere seg med det biologiske kjønn¹ en ble tildelt ved fødsel (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016).

kartlegge og presentere de depressive emosjonene som ungdom i Oslo selv rapporterer at de har.

Verbal seksuell trakassering benyttes som en betegnelse på en muntlig form for seksuell trakassering. Begrepet, slik jeg bruker det, omfatter å bli utsatt for sårende kommentarer med seksuelt innhold. Jeg undersøker om skeiv ungdom, som på sårende måter har blitt kalt «hore», «homo» eller liknende, har flere psykiske plager sammenlignet med øvrig ungdom. Jeg har valgt å benytte betegnelsen verbal seksuell trakassering for å presentere fenomenet.

1.4 Betydningen av kunnskap om skeive ungdommers livsvilkår for barnevernsfeltet

Både praksis og forskning viser at fagfolk ofte tar utgangspunkt i egne livserfaringer i møte med andre (Ohnstad & Malterud, 2006, s.7). Dersom man selv identifiserer seg som heterofil, kan det bidra til at man ser verden ut ifra et heteronormativt ståsted og overser nyansene og perspektivene til unge som identifiserer seg som skeive. Manglende kunnskap om seksualitetens betydning for unges levekår og livskvalitet, kan ifølge Giertsen og Innjord (2009, s. 1), øke sannsynligheten for at sosialarbeidere opptrer heteronormativt. Dette kan igjen bidra til å usynliggjøre ungdom hvis seksuelle identitet bryter med de heteronormative forventningene i samfunnet. For å motarbeide dette trenger vi kunnskap om skeive unges livsvilkår.

Vi vet en del om hvordan det å ha en skeiv seksuell orientering kan være forbundet med flere negative opplevelser og mer sosialt stress, sammenlignet med ungdom med heterofil seksuell orientering (se for eksempel Stefansen et al., 2009). Samtidig hevder Barne- og likestillingsdepartementet (2016) at vi mangler dyptgående kunnskap om oppvekst og levekår for unge seksuelle minoriteter. Flere forskere etterlyser studier som ser på sammenhenger mellom seksuell trakassering og seksuell orientering, og som spesifikt undersøker årsaker og konsekvenser av verbal seksuell trakassering for ungdom med minoritetsstatus (Bendixen, Kennair & Grøntvedt, 2016; Grasaasen, 2019; Kaltiala-Heino, Lindberg, Fröjd, Haravuori & Marttunen, 2019). Forståelse for de utfordringene skeive ungdommer kan stå overfor i hjemmet, på skolen eller i samfunnet generelt, kan styrke barnevernfeltet både i utarbeidelsen av tiltak og i politiske prosesser, men også i møte med ungdommene.

2. Teoretisk rammeverk og tidligere forskning

I dette kapitlet redegjør jeg for teori og tidligere forskning som ligger til grunn for mine empiriske analyser. Jeg ser nærmere på hvordan skeiv ungdom kan oppleve å stå på siden av et «homotolerant», men heteronormativt samfunn, med hovedvekt på teorien om minoritetsstress. Perspektivene bidrar til en dypere forståelse av hvordan det å være en seksuell minoritet kan påvirke den enkeltes livssituasjon, og hvordan det potensielt kan påvirke den enkeltes psykiske helse og utsatthet for verbal trakassering.

2.1 Heteronormativitet - skeiv ungdom som minoritet

En nasjonal spørreundersøkelse fra 2008 viste at store deler av befolkningen i Norge tilkjennegir positive holdninger til lesbiske og homofile personer og at nordmenn er relativt åpne og tolerante overfor seksuelle minoriteter (Anderssen & Slåtten, 2008, s. 49). Samtidig viser forskning at flere ungdommer opplever utfordringer knyttet til sin skeive seksuelle orientering. Røthing og Svendsen fant i sin analyse av kjønn og seksualitet i klasseromsundervisning, at flere ungdommer med skeiv seksuell identitet ser mørkt på en fremtid som homofil (2008, s. 31). For å forstå hvorfor ungdom opplever det som vanskelig å være åpne om sin skeive seksuelle identitet i et tilsynelatende «homotolerant» land, kan det være interessant å se nærmere på hva begrepet toleranse innebærer.

Endringer i holdninger til mennesker med skeiv seksuell orientering og økt toleranse overfor disse, betyr ikke at skeiv orientering anses som likestilt med heterofil seksualitet. Mellingen (2013, s. 75) peker i sin doktoravhandling på at for at noen skal vise toleranse overfor andre fordrer det et hierarki der noen står i posisjon til å tolerere andre. Røthing og Svendsen (2008, s. 32) støtter opp under denne forståelsen og hevder at «homotoleranse» fordrer et ulikeverdig forhold hvor en privilegert part sier seg villig til å «tolerere» en underordnet part. Å tolerere seksuelle minoriteter innebærer dermed at noe ikke er helt som det skal, men at vi kan tillate det til en viss grad.

I denne forståelsen innebærer toleranse en forventning om aksept for homoseksualitet i samfunnet, men i dette ligger det også en forståelse av heteroseksualitet som det normale eller selvsagte, altså en heteronorm. Heteronormativitet innebærer at kulturelle og sosiale institusjoner, normer, praksiser og språk reflekterer at samfunnet og kulturen forutsetter at alle mennesker er heterofile (Barne-og likestillingsdepartementet, 2016, s. 64). Ungdom med skeiv seksuell orientering bryter med denne forventningen og blir dermed annerledes enn resten. På tross av at samfunnet utviser grunnleggende aksept overfor skeive mennesker, i

tillegg til Norge i dag har lover som likestiller skeive mennesker med den heterofile majoriteten, betraktes denne gruppen likevel som en minoritet.

2.2 Minoritetsstressteorien

Det er knyttet en rekke risikofaktorer ved skeiv seksuell orientering, som høyere forekomst av psykiske helseplager (Anderssen et al., 2013; Bendixen et al., 2018; Burton et al., 2013; Roland & Auestad, 2009), selvskading og selvmordsforsøk (Hatzenbuehler, 2011; Hegna & Wichstrøm, 2007), lavere selvbilde (Bendixen et al., 2018) og økt rusbruk (Hegna & Rossow, 2007). For å forstå hvorfor skeiv ungdom i større grad rapporterer om stressbelastninger enn øvrig ungdom, kan minoritetsstressteorien være en nyttig forklaringsramme (Anderssen & Malterud, 2013; Burton et al., 2013).

Minoritetsstress er en form for stress som oppstår på bakgrunn av tilhørighet til en stigmatisert minoritetsgruppe. Minoritetsstressteorien ble først beskrevet i boken *Minority Stress and Lesbian Woman* (Brooks, 1981), og ble senere videreutviklet av sosialpsykolog og professor Ilan Meyer (1995, 2003). Teorien tar utgangspunkt i at individer fra stigmatiserte sosiale grupper opplever stress og negative livshendelser på grunn av deres minoritetsstatus (Meyer, 1995). Minoritetsstress er altså noe som har direkte eller indirekte sammenheng med det å være i en minoritetsposisjon, og som kommer i tillegg til andre belastninger som alle mennesker tidvis opplever. Teorien om minoritetsstress ble opprinnelig utviklet for å undersøke forhold ved livene til seksuelle minoriteter, men har også blitt benyttet i forbindelse med andre stigmatiserte sosiale grupper som etniske minoriteter og transpersoner (Meyer, 2003).

Minoritetsstressteorien tilbyr altså en måte å forstå hvordan mennesker med skeiv seksuell orientering påføres tilleggsstress ved å bli utsatt for belastninger direkte knyttet til deres seksuelle orientering (Meyer, 2003). Meyer skiller mellom ytre og indre sosiale faktorer som kilder til minoritetsstress. De ytre faktorene knytter seg til negative opplevelser eller erfaringer som er direkte knyttet til individers seksuelle minoritetsposisjon. Disse opplevelsene kan forekomme på samfunnsnivå, som strukturell diskriminering gjennom undertrykkende institusjonelle praksiser. Eller de kan forekomme på individnivå, som kan innebære personlige opplevelser med diskriminering, avvising eller hatkriminalitet på grunn av deres seksuelle orientering (Meyer 1995, 2003). De indre sosiale stressfaktorene henger i stor grad sammen med de ytre, i det at dette er prosesser i individet som oppstår som en konsekvens av de belastningene og negative erfaringene som de utsettes for. Seksuelle minoriteters erfaringer med stigmatisering, avvising, hatkriminalitet eller annet som oppstår

på bakgrunn av deres skeive seksuelle preferanser, kan ifølge Meyer (2003), føre til forventninger eller frykt for å bli utsatt for fordomsfulle og diskriminerende hendelser, at man forsøker å skjule sin skeive identitet eller at man retter tillærte negative holdninger overfor seksuelle minoriteter over på seg selv. Ifølge Meyer (2003) kan det å bli utsatt for ytre påkjenninger og de påfølgende indre stressfaktorene, føre til økt stressbelastning som igjen kan få konsekvenser for seksuelle minoriteters psykiske helse.

2.3 Verbal seksuell trakassering

En rekke studier har undersøkt hvorfor skeiv ungdom rapporterer om flere mentale helseutfordringer enn øvrig ungdom. Forskning viser blant annet at skeiv ungdom opplever mer mobbing, seksuell trakassering og trusler om vold (Hegna, 2007b; Moseng, 2007; Roland & Auestad, 2009; Stefansen et al., 2009; Williams, Connolly, Pepler & Craig, 2005). Et aspekt som har blitt undersøkt (se for eksempel Roland & Auestad, 2009), men som har fått mindre oppmerksomhet, er verbal seksuell trakassering. Seksuell trakassering defineres ofte som *seksuelle eller kjønnede tilnærmelser som er uønskede, truende eller uvelkomment for den som blir utsatt* (Helseth, 2007), og deles gjerne inn i tre former; verbal, ikke-verbal og fysisk seksuell trakassering. Verbale uttrykk for seksuell trakassering omfatter direkte bruk av kjønnede og seksualiserte ord med nedsettende betydning, seksuelle hentydninger eller kommentarer om kropp og utseende (Helseth, 2007).

Som jeg skrev innledningsvis er utbredelsen av verbal seksuell trakassering stor blant ungdom. I Ungdata-undersøkelsen fra 2017 ble omtrent 95 000 videregående elever stilt spørsmål om blant annet verbal seksuell trakassering. Rapporten viser at omtrent 20 prosent av jentene og 13 prosent av guttene oppga å ha blitt utsatt for kjønns- og homonegative utsagn én eller flere ganger det siste året. 10 prosent jenter og 8 prosent gutter rapporterte å ha blitt utsatt for dette to eller flere ganger det siste året (Bakken, 2017). I en annen norsk spørreundersøkelse med respondenter fra 17 videregående skoler, oppga rundt 27 prosent av ungdommene å ha blitt kalt ord som «fritte» eller «kuk» to eller flere ganger det siste året, mens omtrent 16 prosent oppga å ha blitt kalt for «homo» eller «lesbe» (Bendixen & Kennair, 2014). Studier viser også at det er forskjeller i hvilke ord som blir hyppigst brukt, og at jentene i størst grad utsettes for bemerkninger om kropp og kjønn, mens guttene i større grad rapporterer om nedsettende kommentarer om seksuell orientering (Bendixen & Kennair, 2009; Bendixen & Kennair, 2014; Slåtten, Anderssen og Hetland, 2015).

Når det gjelder ungdom med skeiv seksuell orientering, indikerer forskning at denne gruppen er mer utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer. Roland og Auestad

(2009) gjennomførte en kartlegging av seksuell orientering og mobbing blant norske 10. klassinger. De fant at av guttene som oppga å bli tiltrukket av samme kjønn eller av begge kjønn, oppga henholdsvis 42 og 24 prosent å være utsatt for homonedsettende kommentarer, mot 4 prosent av guttene som ble tiltrukket av motsatt kjønn. For jentene som oppga å bli tiltrukket av samme kjønn eller av begge kjønn lå andelene på henholdsvis 8 og 1 prosent, mot 0,8 prosent som ble tiltrukket av motsatt kjønn. Mitchell, Ybarra og Korchmaros (2014) utførte en spørreundersøkelse med nær 6000 amerikanske ungdommer mellom 13-18 år. I denne undersøkelsen kartla de omfanget av upassende seksuelle kommentarer og stilte ikke spesifikt spørsmål om homonedsettende kommentarer. Av jentene med homofil seksuell orientering oppga 55 prosent å ha blitt utsatt for slike kommentarer, mot 30 prosent av jentene med heterofil orientering. Av guttene med homofil orientering oppga 41 prosent å ha blitt utsatt for upassende seksuelle kommentarer, mot 14 prosent av guttene med heterofil orientering.

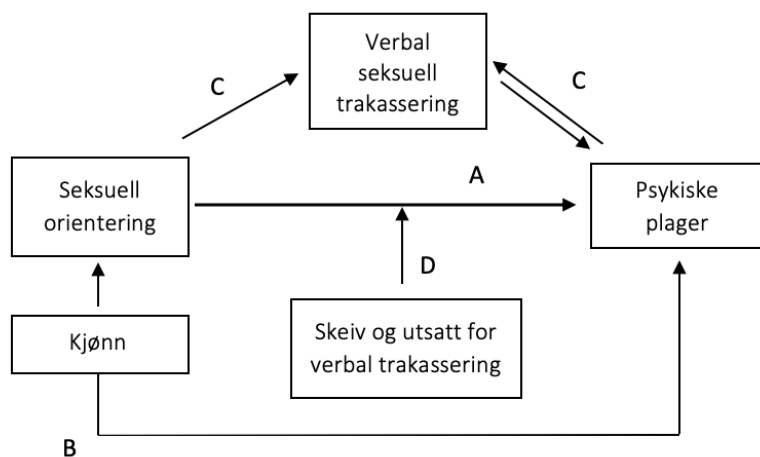
Forståelse av toleranse, heteronormativitet, homonegativitet og stressbelastninger knyttet til det å være en seksuell minoritet er nyttig for å forstå hvordan det å være skeiv ungdom i Oslo kan oppleves. Minoritetsstressmodellen er et konseptuelt rammeverk som tilbyr en forklaring på hvordan negative opplevelser knyttet til en posisjon som seksuell minoritet kan være med på å skape psykiske plager for unge med skeiv seksuell orientering. I mine analyser undersøker jeg hvorvidt verbal seksuell trakassering kan være en slik stressbelastning. Dette teoretiske grunnlaget vil jeg utforske i kapitlene som følger og benytte som bakteppe for mine analyser i artikkelmanuset.

3. Forskningsspørsmål og analysemodell

I denne masterstudien ser jeg nærmere på forekomsten av psykiske plager blant skeiv ungdom i Oslo, og hvilken betydning verbal seksuell trakassering har for skeive ungdommers psykiske helse. Basert på tidligere forskning og teori har jeg formulert følgende forskningsspørsmål for analysene:

- *Har skeiv ungdom generelt høyere nivå av psykiske plager enn ungdom med heterofil seksuell orientering?*
- *Kan verbal seksuell trakassering forklare deler av den antatte forskjellen i psykisk helse mellom ungdom med og uten skeiv seksuell orientering?*
- *Har verbal seksuell trakassering større betydning for skeive enn ikke-skeives psykiske helse?*

Ut ifra mine hypoteser om sammenhenger har jeg satt opp følgende analysemodell:

Figur 1. Analysemodell for seksuell orientering, kjønn, verbal seksuell trakassering og psykiske plager.

Figur 1 gir en grafisk fremstilling av analysemodellen i denne studien. Det første jeg undersøker er sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske helseplager. Jeg ønsker å finne ut om skeive ungdommer i større grad rapporterer om psykiske plager enn ikke-skeive ungdommer. I analysemodellen illustreres dette ved hjelp av pil A. Kjønn antas å være korrelert med både seksuell orientering og psykiske plager fordi det er flere jenter som oppgir skeiv orientering og flere jenter som rapporterer om psykiske helseplager (Bakken, 2018). For å sikre at de eventuelle sammenhengene mellom seksuell orientering og psykiske plager ikke kun er tilsynelatende, inkluderer jeg kjønn som kontrollvariabel. Pil B, som går fra kjønn til både seksuell orientering og psykiske plager, illustrerer denne kontrollvariabelen.

Fordi forskning har vist at verbal seksuell trakassering har sammenheng med flere psykososiale belastninger (se for eksempel Dahlqvist, Landstedt, Young & Gådin, 2016; Kaltiala-Heino, Fröjd & Martunnen, 2016), samt at flere studier har vist at skeiv ungdom i større grad utsettes for verbal seksuell trakassering (Mitchell et al., 2014; Roland & Auestad, 2009), undersøker jeg videre hvorvidt verbal seksuell trakassering kan påvirke skeive ungdommers psykiske helse. Dette er utgangspunktet for mitt andre forskningsspørsmål, og illustreres i analysemodellen med pil C. Pilene som går mellom verbal seksuell trakassering og psykiske plager går i to retninger fordi analysene ikke vil gi svar på om seksuell trakassering fører til psykiske plager eller om psykiske helseplager påvirker i hvilken grad ungdom utsettes for og hvordan de opplever å bli utsatt for, verbal seksuell trakassering. I tillegg ønsker jeg å undersøke om det å bli utsatt for verbal seksuell trakassering har større

påvirkning på skeive ungdommers psykiske helse enn for ikke-skeiv ungdom. Dette samspillsleddet illustreres i analysemodellen gjennom pil D.

4. Datakvalitet og metodiske overveielser

I dette kapittelet diskuterer jeg kvaliteten på datamaterialet, redegjør for metodevalg og drøfter holdbarheten og begrensningene ved studien. Jeg redegjør også for forskningsetiske retningslinjer og hensyn.

4.1 Datagrunnlaget

Datamaterialet jeg anvender i oppgaven stammer fra spørreundersøkelsen Ung i Oslo 2018 som ble gjennomført av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet og Oslo kommune, i samarbeid med regionalt kompetansesenter for rusforskning i Oslo, Velferdsetaten og Byrådsavdelingen for eldre, helse og arbeid. Spørreundersøkelsen ble finansiert av Oslo kommune og Helsedirektoratet (Bakken, 2018). Ung i Oslo går ut til nært alle ungdomsskole- og videregåendelever i Oslo kommune. I 2018 fikk undersøkelsen over 25.000 besvarelser, hvorav rundt 11.000 videregåendelever (Bakken, 2018, s. 9). NOVA er ikke ansvarlig for analyser eller fortolkninger av resultatene i denne masteroppgaven.

4.2 Vurdering av datakvalitet og studiedesign

Datakvaliteten for undersøkelsen Ung i Oslo 2018 vurderes til å være god da det er svært mange som har deltatt og alle bydelene er godt representert. Undersøkelsen dekker også mange ulike tema og gir et bredt og godt bilde på hvordan ungdom i Oslo har det, og hva de driver med på fritiden sin (Bakken, 2018). Likevel finnes det begrensninger ved datasettet som er verdt å merke seg, spesielt når det gjelder undersøkelsen på videregående skole. Beregnet ut fra hvor mange elever som fikk tilbud om å delta, er svarprosenten på videregående 65 prosent (Bakken, 2018, s. 9). Det er med andre ord en del ungdommer i Oslo som ikke har deltatt i undersøkelsen. Ifølge Bakken (2018, s. 10) er det i denne gruppen en overrepresentasjon av lærlinger, elever med mye fravær og elever som har sluttet på skolen. Det at det er en tydelig underrepresentasjon av visse elevgrupper indikerer at frafallet ikke er tilfeldig, noe som kan resultere i systematiske målefeil og svekkelse av utvalgets representativitet.

En annen begrensning ved datamaterialet er at responsraten synker mot slutten av spørreskjemaet og at den overordnede svarprosenten derfor ikke nødvendigvis reflekterer den andelen som faktisk svarer på de enkelte spørsmålene. I mitt analytiske utvalg, hvor kun

ungdommer som har svart på alle spørsmålene i analysene blir inkludert, er det 9173 ungdommer, dvs. rundt 82 prosent av det totale antallet videregåendelever som har svart på undersøkelsen. En sammenligning av det opprinnelige og det analytiske utvalget (se vedlegg 2) viser imidlertid at selv om svarprosenten reduseres i det analytiske utvalget, er det liten forskjell når det kommer til fordelingen på psykiske helseplager og utsatthet for verbal trakassering i de to utvalgene. Det er derimot noen flere gutter og ungdommer som verken identifiserer seg som heterofile eller skeive som faller fra i løpet av undersøkelsen, men utvalget anses fortsatt som omfattende nok til å kunne si noe om sammenhengene som undersøkes i denne studien.

I undersøkelsen stilles ungdommene spørsmål av klart sensitiv karakter. Det er mulig at noen tilpasser sine svar til hva som er sosialt akseptert i samfunnet og dermed underrapporterer omfanget av sensitive forhold, som for eksempel skeiv seksuell orientering eller seksuell trakassering. Ifølge Ringdal (2018, s. 103) kan slik sosial tilpasning av svar føre til systematiske målefeil og undergraving av datamaterialets gyldighet. I føringene som ble gitt ut i forkant la NOVA vekt på at skolene skulle organisere undersøkelsen slik at ingen satt ved siden av hverandre og at administratoren ikke skulle følge med på ungdommenes besvarelser (Bakken, 2018). Dette har antakelig minimert denne typen målefeil.

Tverrsnittstudier gir mulighet til å kartlegge store utvalg og undersøke sammenhenger mellom variabler, men er ikke egnet til å avdekke årsakssammenhenger (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016, s. 70). I noen tilfeller, som for eksempel ved seksuell orientering, kan årsaksrekkefølgen likevel være mer klar fordi psykisk helse neppe påvirker ungdommers seksuelle orientering. Samtidig kan jeg ikke utelukke at det finnes forhold som fører til at visse ungdommer unnlater å oppgi sin skeive orientering, som for eksempel at de vokser opp i miljøer med negative holdninger til homofile. For verbal seksuell trakassering er årsaksretningen imidlertid mer usikker. Jeg kan altså ikke fastslå om eksponering for kjønns- og homonedsettende kommentarer er årsak til psykiske plager, om psykiske plager skaper risiko for å bli utsatt for trakassering, eller en kombinasjon av begge deler. Observerte sammenhenger kan også skyldes bakenforliggende årsaker (Johannesen et al., 2016), og i mine analyser kontrollerer jeg for kjønn for å minimere sannsynligheten for at observerte sammenhenger mellom seksuell orientering og psykiske plager oppstår fordi flere jenter har skeiv orientering og psykiske plager, sammenlignet med gutter.

4.3 Vurdering av variabler

Ung i Oslo benytter i stor grad mål fra veletablerte standarder, og inkluderer mange spørsmål som flere lignende undersøkelser også bruker (Frøyland, 2017). Dette er i seg selv en kvalitetssikring av variablene, og sannsynliggjør at målene er gode representasjoner av de teoretiske begrepene de er ment å måle. Likevel er det viktig å ha en kritisk tilnærming til datamaterialet og videre vil jeg derfor gi mer inngående beskrivelser av de sentrale variablene i studien, samt diskutere noen mulige metodiske utfordringer knyttet til disse.

Psykiske plager

Utfallsvariabelen er en samlevariabel bestående av seks spørsmål som måler ungdommers selvrapporterte depressive plager (Frøyland, 2017). Spørsmålene er hentet fra Depressive Mood Inventory (Kandel & Davies, 1982) og Hopkins Symptoms Checklist (Derogatis, Lipman, Rickels, Uhlenhuth & Covi, 1974). Disse måleinstrumentene har opprinnelig til sammen 90 spørsmål, men studier har vist at også kortere spørsmålsbatterier har god validitet (Strand, Dalgard, Tambs, & Rognerud, 2003). For å vurdere samlemålets pålitelighet har jeg brukt Cronbachs alfa, som måler grad av intern konsistens. En indeks har en tilfredsstillende reliabilitet ved en verdi over 0.70 (Ringdal, 2018, s. 104). Samlemålets alfaverdi i mitt datamateriale er på 0,88 som indikerer at graden av intern konsistens mellom indikatorene i indeksen psykiske plager, er høy.

At målet på psykiske plager baserer seg på to veletablerte internasjonale standarder er en klar styrke. De er allerede mye brukt i tidligere forskning og er velutprøvde som mål på unges psykiske helseplager. Samtidig er det mulig å peke på noen svakheter som kan svekke målets gyldighet. Analyser av elektroniske spørreundersøkelser viser at svaralternativenes rekkefølge har betydning for hvor stort omfang av psykiske helseplager man måler (Bakken, Andersen, Frøyland & Abebe, 2019). Disse analysene viste at i de undersøkelsene der svaralternativet «veldig mye plaget» kom først, fant de en økning i psykiske plager, sammenlignet med de undersøkelsene som først presenterte svaralternativet «ikke plaget i det hele tatt». I Ung i Oslo 2018 kommer alternativet «ikke plaget i det hele tatt» først, noe som kan gi seg utslag i at ungdom rapporterer færre helseutfordringer enn de i realiteten har. Motsatt har andre pekt på at det store fokuset på ungdoms psykiske helse kan føre til en overrapportering av psykiske helseplager (Nordtug & Engelsrud, 2016). En annen potensiell utfordring ved dette målet er at spørsmålene er av sensitiv karakter. Den relativt høye andelen ubesvarte spørsmål i denne kategorien kan indikere at respondentene av ulike grunner ikke

ønsker å besvare spørsmålene og/eller at det er for mange spørsmål i undersøkelsen og noen dermed faller fra.

Seksuell orientering

For å måle seksuell orientering ble ungdommene bedt om å svare på utsagnet «Opplever du deg selv som heterofil eller homofil/lesbisk eller ingen av delene?» ved hjelp av svaralternativene «heterofil», «homofil/lesbisk», «litt begge deler», «usikker på hvilken merkelapp som passer», «ingen av delene» og «vet ikke hva det innebærer». Jeg har operasjonalisert skeiv ungdom som de som oppgir å være homofile, lesbiske, litt begge deler eller usikre på hvilken merkelapp som passer.

Det kan være nødvendig å ta noen forbehold ved å benytte spørsmål om seksuell orientering som mål på skeiv seksualitet. Som tidligere nevnt har studier vist at antall ungdom som oppgir å tilhøre en seksuell minoritet, varierer med hvilke spørsmål man stiller og hvordan man operasjonaliserer begrepet skeiv (Hegna, 2007a). Min studie favner ikke ungdommene som har seksuelle erfaringer med, eller som er seksuelt tiltrukket av samme kjønn hvis de ikke også identifiserer seg som skeive. Spørsmålets sensitive karakter kan også påvirke hvordan ungdommene svarer. Savin-Williams (2001, s. 10) peker på flere grunner til at ungdom unnlater å oppgi skeiv seksuell orientering i spørreundersøkelser, som at de ikke er åpne om sin seksuelle identitet eller at de misliker kategoriens politiske eller seksuelle assosiasjoner og dermed ikke ønsker å identifisere seg med eller klassifisere seg som, homofile eller lesbiske. Andelen som ikke besvarte spørsmålet (omtrent 15 prosent) kan indikere at visse ungdommer ikke ønsker å besvare spørsmålet om seksuell orientering, noe som kan føre til underrapportering av omfanget unge skeive i Oslo.

Verbal seksuell trakassering

Spørsmålene om seksuell trakassering baserer seg på et spørsmålsbatteri utviklet for å måle seksuell trakassering blant elever og ansatte i videregående skole (Bendixen & Kennair, 2008). For å måle ulike typer seksuell trakassering i Ung i Oslo 2018, ble ungdommene bedt om å svare på spørsmålet «Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt utsatt for noe av dette på en måte som du absolutt ikke likte?», med fem ulike underspørsmål. For å undersøke omfanget av verbal seksuell trakassering benytter jeg i mine analyser underspørsmålet «at noen på en sårende måte kalte deg for hore, homo eller andre ord med seksuelt innhold», med svaralternativene «ingen ganger», «1 gang», «2-5 ganger» og «6 eller flere ganger». På samme måte som variablene beskrevet over, kan også spørsmål om seksuell trakassering

oppleves som sensitivt og personlig, noe som potensielt kan få betydning også for denne variabelens målesikkerhet. I tillegg kan man tenke seg at visse ungdommer overser der det i spørsmålene står «på en måte du absolutt ikke likte» og «på en sårende måte», noe som kan skape en overrapportering av unge som melder om å ha bli utsatt for slike kommentarer, når de i realiteten ikke har blitt påvirket i særlig grad.

4.4 Analysestrategi

Analysene er utført etter en kvantitativ forskningsstrategi og er gjennomført i programmet IBM SPSS Statistics, versjon 26. De tre forskningsspørsmålene jeg har formulert for denne studien gir grunnlag for å utføre ulike analyser. Oversikt over det analytiske utvalget presenteres først gjennom frekvens- og krysstabellanalyser. For å undersøke om betydningen av seksuell orientering for psykiske helseplager endres når jeg kontrollerer for andre variabler, har jeg gjennomført en multippel lineær regresjonsanalyse. I regresjonsanalysen legger jeg til variabler stegvis i tre ulike modeller. Kjønn inkluderes i modell 1 for å undersøke om betydningen av seksuell orientering endres når jeg samtidig holder kjønn konstant. I modell 2 inkluderer jeg verbal seksuell trakassering, for å undersøke hvorvidt denne variabelen forklarer noe av sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske helseplager. I modell 3 legger jeg til slutt til et samspillsledd, konstruert av verbal seksuell trakassering og seksuell orientering, for å undersøke om seksuell orientering modererer noe av sammenhengen mellom psykiske helseplager og verbal seksuell trakassering. I regresjonsanalysene viser jeg ustandardiserte koeffisienter, som sier noe om hvor mye skåren på indeksen for psykiske helseplager øker eller synker når den uavhengige variabelen øker med én enhet.

For å vurdere om funnene kan generaliseres til populasjonen har jeg utført signifikanstester. I samfunnsforskning er det vanlig å sette signifikansnivået til 5 prosent (Johannessen et al., 2016), noe jeg også har valgt for mine analyser. Signifikansnivået innebærer den maksimale risikoen jeg er villig til å ta for å feilaktig forkaste en sann nullhypotese. Signifikanstester løser imidlertid ikke problemet med systematiske skjevheter i utvalget, og resultatene bør derfor tolkes med en viss varsomhet i gruppene der det er mistanke om at det foreligger systematisk frafall. For å teste om forskjellene mellom de kategoriske variablene i de innledende krysstabellene er signifikante benytter jeg kjiqvadrattester. For å undersøke signifikanssannsynligheten i regresjonsanalysene har jeg benyttet t-tester, som beregner forholdet mellom de ustandardiserte koeffisientene og differansen mellom standardfeilene. I tillegg har jeg utført tester basert på Clogg, Petukova og

Haritou (1995), for å undersøke om regresjonskoeffisienten som beskriver sammenhengen mellom seksuell orientering og psykisk helse endrer seg signifikant når jeg legger til kjønn og verbal seksuell trakassering.

I en eksplorerende analysefase utførte jeg regresjonsanalyser der jeg kontrollerte for hvilket klassetrinn eleven går på. Disse analysene ga imidlertid ingen vesentlig andre resultater enn analysene uten klassetrinn, og jeg har derfor valgt å presentere alle analysene uten denne kontrollvariabelen.

4.5 Forskningsetiske overveielser

I gjennomføringen av undersøkelsen Ung i Oslo tar NOVA mange forhåndsregler når det kommer til personvern og ivaretagelse av deltakernes anonymitet og autonomi. NOVA sikrer at skolene informerer om undersøkelsen i forkant, både til foresatte og elever. I tillegg blir det lagt vekt på at undersøkelsen er frivillig, og at deltakerne når som helst kan trekke seg (Bakken, 2018, s. 8). En innvendig er likevel hvorvidt ungdommene opplever undersøkelsen som frivillig, når den gjennomføres i skoletiden og de som ikke deltar må gjøre skolearbeid. Spørreundersøkelsen er i utgangspunktet anonym, men på videregående ble det samlet inn personopplysninger som kan gjøre det mulig å identifisere respondenter gjennom å kombinere svar. NOVA meldte derfor Ung i Oslo 2018 inn til Norsk senter for forskningsdata, som stilte spesifikke krav til håndtering og oppbevaring av materialet (Bakken, 2018, s. 10). Før jeg fikk utlevert datamaterialet ble det inngått en skriftlig avtale mellom NOVA, veileder og meg selv, og det er kun vi som har hatt tilgang på opplysningene. I henhold til kontrakten behandles dataene konfidensielt og alt av datamateriale slettes etter innlevert masteroppgave.

I undersøkelsen stilles det spørsmål av klart inngående og sensitiv karakter, og det er på forhånd vanskelig å vurdere hvordan og i hvilken grad spørsmålene vil påvirke ungdommene under og i etterkant av undersøkelsen. For å ivareta deltakerne oppfordret NOVA skolene til å ha helsepersonell til stede og dele ut kontaktinformasjon til helsepersonell i forkant (Bakken, 2018, s. 9).

I studier der det forskes på en såpass heterogen gruppe som skeiv ungdom er, kan man fort komme i fare for å generalisere eller støtte opp under en offergjøring eller sykelligjøring av hele gruppen. Det er viktig å tydeliggjøre at det er mange unge skeive som ikke opplever vansker med sin seksuelle orientering og som ikke kjenner seg igjen i det som skrives om dem som gruppe. Det er stort behov for mer kunnskap om livsvilkårene til seksuelle minoritetsungdom (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016), men det er likevel viktig å

være bevisst at denne type forskning også kan bidra til å skape og opprettholde stereotypier og fordommer knyttet til skeiv seksualitet.

5. Hovedfunn

De empiriske funnene viser en statistisk sammenheng mellom seksuell orientering og psykiske helseplager blant ungdom i Oslo. Skeiv ungdom rapporterer i gjennomsnitt flere psykiske plager sammenlignet med heterofil ungdom. Videre indikerer analysene at denne sammenhengen medieres av verbal seksuell trakassering, altså at noe av sammenhengen skyldes at ungdom i denne gruppen oftere opplever verbal seksuell trakassering. Denne effekten vurderes derimot ikke til å være veldig sterk, og det er derfor plausibelt å tenke at det høye nivået av psykiske plager blant skeiv ungdom primært handler om andre forhold i disse ungdommenes liv. Analysene viser ingen tegn på at verbal seksuell trakassering påvirker skeive ungdommers psykiske helse mer enn andre ungdommer. Samtidig peker min studie på at ungdom med skeiv seksuell orientering oftere utsettes for denne typen trakassering, noe som nødvendigvis innebærer at denne gruppen likevel rammes hardere av den store utbredelsen av kjønns- og homonedsettende språk blant ungdom.

6. Diskusjon og oppsummering

Formålet med studien har vært å undersøke sammenhengen mellom seksuell orientering, psykisk helse og verbal seksuell trakassering blant ungdom i Oslo. Mer spesifikt har jeg sett nærmere på hvorvidt ungdom med skeiv orientering i større grad rapporterer om psykiske plager sammenlignet med øvrig ungdom, og om denne sammenhengen kan forklares av at skeiv ungdom oftere utsettes for kjønns- og homonedsettende kommentarer. Studien baserer seg på undersøkelsen Ung i Oslo 2018, med svar fra omtrent 11 000 videregående elever.

Selv med de endringene som har skjedd de siste årene i hvordan samfunnet snakker om, forstår og tolerer seksuelle minoriteter, er det tydelig at unge med skeiv seksuell orientering fortsatt utsettes for stigmatisering, diskriminering og negative opplevelser på grunn av sin seksuelle orientering. For å forstå hvorfor skeiv ungdom i større grad rapporterer om utfordringer og sosialt stress, har jeg tatt utgangspunkt i minoritetsstressteorien. Sentralt i teorien er at mennesker i minoritetsposisjoner opplever tilleggsbelastninger i kraft av å være en marginalisert minoritet i samfunnet, som igjen påvirker deres psykiske helse. Mine funn viser at ungdom med skeiv seksuell orientering i større grad rapporterer om psykiske helseplager sammenlignet med øvrig ungdom, og bekrefter dermed tidligere studiers bekymring for skeive ungdommers livskvalitet og levekår.

Det er mange grunner til at skeiv ungdom rapporterer om flere psykiske plager enn øvrig ungdom. I denne studien har jeg undersøkt hvorvidt verbal seksuell trakassering er en av disse. Gitt utbredelsen av kjønns- og homonedsettende språkbruk blant ungdom kan det være fort gjort å avskrive dette fenomenet som «uskyldig erting». Resultatene i studien peker imidlertid på at det å bli utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer har negativ betydning for skeive ungdommers psykiske helse. Selv om funnene viser at denne gruppen ikke påvirkes mer av å bli utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer enn øvrig ungdom, rammes skeive ungdommer likevel hardere da de i større grad utsettes for denne typen trakassering.

Samlet sett viser studien at skeiv ungdom i større grad oppgir dårlig psykisk helse sammenlignet med ungdom med heterofil orientering, og at utstrakt bruk av kjønns- og homonedsettende språk blant ungdom kan få negative konsekvenser for de som utsettes for det. Det finnes få studier som har undersøkt betydningen av verbal seksuell trakassering spesifikt for ungdom som identifiserer seg som skeive. Denne studien er derfor et viktig bidrag for å øke kunnskapen om oppvekst og levekår for unge seksuelle minoriteter. Fremtidige studier som forsøker å få en bredere og mer nyansert forståelse av årsaker til og konsekvenser av verbal seksuell trakassering, vil være viktig for å utarbeide tiltak for å redusere omfanget av kjønns- og homonedsettende språk blant ungdom, som igjen kan redusere stigmatisering og diskriminering av skeiv seksualitet.

Litteratur

- Anderssen, N. & Malterud, K. (Red.) (2013). *Seksuell orientering og levekår*. Hentet fra http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7550/Seksuell_orientering_og_levek%C3%A5r.pdf
- Anderssen, N., Malterud, K., Bjørkman, M., Slåtten, H. & Hellesund, T. (2013). Seksuell orientering og levekår. I N. Anderssen & K. Malterud (Red.), *Seksuell orientering og levekår*. Hentet fra http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7550/Seksuell_orientering_og_levek%C3%A5r.pdf
- Anderssen, N. & Slåtten, H. (2008). *Holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer): En landsomfattende representativ spørreundersøkelse* (UiB rapport). Hentet fra http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3071/Holdninger_til_lhbt-personer_rapport.pdf
- Bakken, A. (2017). *Ungdata 2017: Nasjonale resultater* (NOVA rapport 10/17). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Forskning/Publikasjoner/Nasjonale-rapporter>
- Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018* (NOVA rapport 6/18). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Oslo/Oslo/Ung-i-Oslo-2018>
- Bakken, A., Andersen, P. L., Frøyland, L. R. & Abebe, D. S. (2019). Rekkefølgeeffekter i spørreundersøkelser blant ungdom: Resultater fra et split-ballot-eksperiment. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(01), 66-82. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2019-01-05>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Trygghet, mangfold, åpenhet: Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017 – 2020*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/trygghet-mangfold-apenhet/id2505393/>
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2017a, 03.mars). Holdninger til lhbtqi-personer. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Holdninger/
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2017b, 08. mars). Hvor mange er lhbtqi? Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Hvor_mange/
- Bendixen, M., Daveronis, J. & Kennair, L. E. O. (2018). The effects of non-physical peer sexual harassment on high school students' psychological well-being in Norway: Consistent and stable findings across studies. *International Journal of Public Health*, 63(1), 3-11. <https://doi.org/10.1007/s00038-017-1049-3>
- Bendixen, M. & Kennair, L. E. O. (2008). *Seksuell trakassering blant elever og ansatte i videregående skole: En resultatrapport* (NTNU rapport). Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2014062006011
- Bendixen, M. & Kennair, L. E. O. (2009). *Bruk av nedsettende bemerkninger om og overfor gutter og jenter i videregående skole: en kvalitativ studie* (NTNU rapport). Trondheim: NTNU.
- Bendixen, M. & Kennair, L. E. O. (2014). *Resultater fra prosjekt Seksuell helse og trakassering i videregående opplæring 2013-2014* (NTNU rapport). Trondheim: NTNU.
- Bendixen, M., Kennair, L. E. O. & Grøntvedt, T. V. (2016). *En oppdatert kunnskapsstatus om seksuell trakassering blant elever i ungdomsskolen og videregående opplæring* (NTNU rapport). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/46ad33f355704ca1ab8ff0f6ebe73c55/rapport---kunnskapsstatus-om-seksuell-trakassering.pdf>

- Breian, Å. (2019, 22. juni). Else Kåss Furuseth blant 50.000 i Pride-parade: - Dette er som 17. mai på steroider. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/mRVKrg/else-kaass-furuseth-blant-50000-i-pride-parade-dette-er-som-17-mai-paa-steroider?>
- Brooks, V. R. (1981). *Minority stress and lesbian women*. Lexington: Lexington Books
- Burton, C. M., Marshal, M. P., Chisolm, D. J., Sucato, G. S. & Friedman, M. S. (2013). Sexual minority-related victimization as a mediator of mental health disparities in sexual minority youth: A longitudinal analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(3), 394-402. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9901-5>
- Clogg, C.C., Petkova, E. & Haritou, A. (1995) Statistical methods for comparing regression coefficients between models. *American Journal of Sociology*, 100(5), 1261-1293. <http://dx.doi.org/10.1086/230638>
- Dahlqvist, H. Z., Landstedt, E., Young, R. & Gådin, K. G. (2016). Dimensions of peer sexual harassment victimization and depressive symptoms in adolescence: A longitudinal cross-lagged study in a Swedish sample. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 858-873. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0446-x>
- Derogatis, L. R., Lipman, R. S., Rickels, K., Uhlenhuth, E. H. & Covi, L. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSCL): A self-report symptom inventory. *Behavioral science*, 19(1), 1-15. <https://doi.org/10.1002/bs.3830190102>
- Frøyland, L. R. (2017). *Ungdata – Lokale ungdomsundersøkelser. Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet* (NOVA rapport). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Forskning/Metode-og-dokumentasjon/Ungdata-dokumentasjonsrapport-2010-2019>
- Giertsen, M. & Innjord, A. K. (2009). *Seksualitet: en distinksjon å regne med – også på sosialarbeiderutdanningen* (HiF rapport 6/09). Hentet fra <https://hdl.handle.net/10037/6271>
- Grasaasen, A. (2019). «... Det er bare noe vi sier ...»: En narrativ litteraturoversikt over konsekvenser av verbal seksuell trakassering som ungdomsfenomen. *Fokus på familien*, 47(3), 217-237. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2019-03-05>
- Hatzenbuehler, M. L. (2011). The social environment and suicide attempts in lesbian, gay, and bisexual youth. *Pediatrics*, 127(5), 896–903. <https://doi.org/10.1542/peds.2010-3020>
- Hegna, K. (2007a). Homoseksualitet, homofil identitet og psykisk helse. I J. L. Kvaalem & L. Wichstrøm (Red.), *Ung i Norge* (s. 51- 66). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Hegna, K. (2007b). Seksuell orientering, mobbing i skolen og psykisk helse. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 7(2), 85-91. Hentet fra http://www.nova.no/asset/6675/1/6675_1.pdf
- Hegna, K & Rossow, I. (2007). What's love got to do with it? Substance use and social integration for young people categorised by homosexual experience and attractions. *Journal of Drug Issues* 37(2), 229-255. <https://doi.org/10.1177/002204260703700201>
- Hegna, K. & Wichstrøm, L. (2007). Suicide attempts among Norwegian gay, lesbian and bisexual youths: General and specific risk factors. *Acta Sociologica* 50(1), 21-37 <https://doi.org/10.1177/0001699307074880>
- Helseth, H. (2007). *Kunnskapsstatus om kjønnsrelatert mobbing blant barn og unge*. (Høgskolen i Nesna rapport). Hentet fra <https://docplayer.me/6034288-Kunnskapsstatus-om-kjonnsrelatert-mobbing-blant-barn-og-unge.html>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kaltiala-Heino, R., Fröjd, S. & Marttunen, M. (2016). Sexual harassment and emotional and behavioural symptoms in adolescence: Stronger associations among boys than girls.

- Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 51, 1193-1201.
<http://doi.org/10.1007/s00127-016-1237-0>
- Kaltiala-Heino, R., Lindberg, N., Fröjd, S., Haravuori, H. & Marttunen, M. (2019). Adolescents with same-sex interest: Experiences of sexual harassment are more common among boys. *Health Psychology and Behavioral Medicine*, 7(1), 105-127.
<http://doi.org/10.1080/21642850.2019.1598864>
- Kandel, D. B. & Davies, M. (1982). Epidemiology of depressed mood in adolescents: An empirical study. *Archives of General Psychiatry*, 39(10), 1205–1212.
<https://doi.org/10.1001/archpsyc.1982.04290100065011>
- Mellingen, H. I. (2013). *Fra smertespråk til lykkenormativitet: Kjønn, seksualitet og religiøs identitet i et performativitetperspektiv* (Doktoravhandling, Universitetet i Agder). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/139461>
- Meyer, I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 38–56. <https://doi.org/10.2307/2137286>
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Mitchell, K. J., Ybarra, M. L. & Korchmaros, J. D. (2014) Sexual harassment among adolescents of different sexual orientations and gender identities. *Child Abuse & Neglect*, 38(2), 280–295. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.09.008>
- Moseng, B. U. (2007). *Vold mot lesbiske og homofile tenåringer: En representativ undersøkelse av omfang, risiko og beskyttelse -Ung i Oslo 2006* (Nova rapport 19/07). Hentet fra http://www.nova.no/asset/2822/1/2822_1.pdf
- Nordtug, B & Engelsrud, G. (2016). Boken som mangler, ord som går på tomgang og sykt flinke jenter: Kunnskap og helse. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 40(03-04), 3-19.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2016-03-04-02>
- Ohnstad, A. & Malterud, K. (Red.) (2006). *Lesbiske og homofile i møte med helse- og sosialtenesta*. Oslo: Samlaget.
- Ott, M. Q., Corliss, H. L., Wypij, D., Rosario, M. & Austin, S. B. (2011). Stability and change in self-reported sexual orientation identity in young people: Application of mobility metrics. *Archives of Sexual Behavior*, 40(3), 519-532.
<https://doi.org/10.1007/s10508-010-9691-3>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Roland, E. & Auestad, G. (2009). *Seksuell orientering og mobbing* (UiS rapport). Hentet fra <https://bufdir.no/nn/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00000829>
- Røthing, Å. & Svendsen, S. H. (2008). Norske verdier: homotoleransen og heteroseksualitet. I O. Leirvik & Å. Røthing (Red.), *Verdier* (s. 31-48). Oslo: Universitetsforlaget.
- Savin-Williams, R. C. (2001). A critique of research on sexual-minority youths. *Journal of Adolescence*, 24(1), 5-13. <https://doi.org/10.1006/jado.2000.0369>
- Skeiv Ungdom (u.å.). *Skeiv fra A til Å*. Hentet fra www.skeivungdom.no/skeiv-a-a/#S
- Slåtten, H., Anderssen, N. & Hetland, J. (2015). Gay-related name-calling among Norwegian adolescents -harmful and harmless. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(6), 708-716. <https://doi.org/10.1111/sjop.12256>
- Stefansen, K., Hegna, K., Valset, K., Soest, T. & Mossige, S. (2009). Vold mot «homofil» ungdom: Forekomst og fortolkninger. *Sosiologi i dag*, 39(2), 43-71. Hentet fra http://www.nova.no/asset/3805/1/3805_1.pdf
- Strand, B. H., Dalgard, O. S., Tambs, K., & Rognerud, M. (2003). Measuring the mental health status of the Norwegian population: A comparison of the instruments SCL-25,

- SCL-10, SCL-5 and MHI-5 (SF-36). *Nordic Journal of Psychiatry*, 57(2), 113-118. <https://doi.org/10.1080/08039480310000932>
- Vik, S. F. M. S. (2019). *Skeiv i Oslo. En kvalitativ studie av unge skeives opplevelse av Oslos byrom* (Mastergradsavhandling, UiO). Hentet fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-72934>
- Williams, T., Connolly, J., Pepler, D. & Craig, W. (2005). Peer victimization, social support, and psychosocial adjustment of sexual minority adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(5), 471–482. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-7264-x>

«...Hadde jeg vært homo, ville jeg ha vært knust for lenge siden...»

En kvantitativ studie av seksuell orientering, verbal seksuell trakassering og psykiske helse blant unge i Oslo.

Antall tegn med mellomrom: 47 299

Sammendrag

Denne artikkelen undersøker om ungdom med skeiv seksuell orientering i større grad oppgir høyere nivå av psykiske plager sammenlignet med øvrig ungdom i Oslo, og hvorvidt verbal seksuell trakassering kan forklare noe av denne sammenhengen. Videre undersøker jeg om kjønns- og homonedsettende bemerkninger påvirker ungdom ulikt avhengig av hvilken seksuell orientering de identifiserer seg med. Resultatene viser at skeiv ungdom rapporterer betydelig forhøyede nivåer av psykiske helseplager sammenlignet med heterofil ungdom, og at noe av dette forklares av at denne gruppen oftere opplever verbal seksuell trakassering. Analysene viser ingen tegn til at det å bli utsatt for verbal trakassering påvirker skeive ungdommers psykiske helse mer enn andre ungdommer. Samtidig peker min studie på at ungdom med skeiv seksuell orientering oftere utsettes for denne typen trakassering, noe som nødvendigvis innebærer at disse ungdommene likevel rammes hardere av den store utbredelsen av kjønns- og homonedsettende språk blant ungdom. Funnene bidrar til kunnskap om prosesser som kan føre til forskjeller i psykisk helse for ungdom med og uten skeiv orientering, samt økt bevissthet rundt hvordan kjønns- og homonedsettende språk kan få konsekvenser for ungdom som utsettes for dette. Artikkelen bygger på den byomfattende spørreundersøkelsen «Ung i Oslo 2018» med svar fra 10 825 videregåendelever.

Nøkkelord: skeiv ungdom, seksuell orientering, verbal seksuell trakassering, psykisk helse

«...Had I been gay, I would have been crushed a long time ago...»

A quantitative study of sexual orientation, verbal sexual harassment and mental health among youth in Oslo.

Abstract

This article investigates whether LGB (lesbian, gay, bisexual and questioning) youth report higher levels of mental health issues compared to non-LGB youth in Oslo, and whether verbal sexual harassment can explain parts of this association. Furthermore, I investigate whether being subjected to sexualized and gender-derogatory expressions affects youth differently according to their sexual orientation. Data was drawn from a representative sample of 10 825 high school students in Oslo. Results shows that LGB-youth report significantly elevated levels of mental health problems compared to heterosexual adolescents. This study finds that this can, in part, be explained by the fact that this group is more likely to experience verbal harassment. The analysis found no significant difference between LGB and non-LGB youth when it comes to the impact of being verbally harassed. However, LGB-youth were found to be significantly more likely to be subjected to this type of harassment and thus are necessarily more affected by youth`s widespread use of derogatory language. The findings in this article contribute to increased knowledge of processes that lead to LGB health disparities, and awareness of the potentially harmful effects of a sexualized and gender-derogatory language among youth.

Keywords: LGB youth, sexual orientation, verbal sexual harassment, mental health

Innledning

Undersøkelser viser at holdninger til lhb-personer (lesbiske, homofile og bifile) har blitt betydelig mer positive i Norge de siste ti årene (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], 2017a). Studiene vitner om omfattende endringer i hvordan kjønns- og seksualitetsmangfoldet forstås, snakkes om og tolereres. Selv om det i Norge i dag tilsynelatende utvises en grunnleggende toleranse overfor personer med ikke-heterofil seksuell orientering eller tiltrekning, er det grunn til å tro at lhb-ungdom fortsatt opplever betydelige belastninger og negative reaksjoner sammenlignet med øvrig ungdom. En rekke norske studier viser at ungdom med ikke-heterofil identitet i større grad utsettes for mobbing, utfrysning, seksuell trakassering, trusler og voldshendelser (Hegna, 2007b; Moseng, 2007; Roland & Auestad, 2009; Stefansen, Hegna, Valset, von Soest & Mossige, 2009), og at de rapporterer om mer ensomhet, mer rusbruk og flere mentale helseutfordringer enn ungdom som identifiserer seg som heterofile (Anderssen, Malterud, Bjørkman, Slåtten & Hellesund, 2013; Bendixen, Daveronis & Kennair, 2018; Hegna & Rossow, 2007; Hegna & Wichstrøm, 2007; Roland & Auestad, 2009).

Det finnes mange grunner til at lhb-ungdom opplever flere psykiske helseutfordringer sammenlignet med heterofil ungdom. Et fenomen som har blitt studert (Bendixen et al., 2018; Roland & Auestad, 2009), men som i mindre grad har blitt belyst (jf. Dahlqvist, Landstedt, Young & Gådin, 2016; Grasaasen, 2019; Kaltiala-Heino, Lindberg, Fröjd, Haravuori & Marttunen, 2019), er verbal seksuell trakassering. Tittelen på denne artikkelen er et sitat fra et leserinnlegg i spalten Si;D i Aftenposten (Anonym, 2017). Utsagnet er fra en 14 år gammel heterofil gutt som forteller at han daglig blir kalt «homo» av jevnaldrende. Leserinnlegget, som bare er ett av mange med samme tematikk som har blitt publisert de siste årene (se for eksempel Lohne & Hansen, 2019), vitner om at det å bli utsatt for kjønns- og homonegative kommentarer er en stor del av hverdagen til mange unge i Norge. I den nasjonale representative spørreundersøkelsen Ungdata 2017 hvor mer enn 95 000 videregåendelever deltok, oppga 20 prosent av jentene og 13 prosent av guttene at de hadde blitt kalt for «hore», «homo» eller andre ord med seksuelt innhold det siste året (Bakken, 2017). Dette vitner om at verbal seksuell trakassering er et utbredt fenomen blant ungdom i dag, og flere studier viser at lhb-ungdom er spesielt utsatt (Bendixen & Kennair, 2014; Mitchell, Ybarra & Korchmaros, 2014; Roland & Auestad, 2009).

Det er tydelig at det å bli utsatt for verbal seksuell trakassering er en del av hverdagen for mange ungdommer, uavhengig av seksuell orientering. Det er ikke vanskelig å se for seg at unge som ikke identifiserer seg som skeive kan synes det er både plagsomt og ubehagelig å få bemerkninger med seksuelt innhold rettet mot seg, men hva med de som ikke identifiserer seg som heterofile? Hvordan oppleves det å bli utsatt for slike bemerkninger når man allerede tilhører en gruppe hvis seksualitet skiller seg fra flertallet?

I denne artikkelen undersøker jeg om ungdommers seksuelle orientering har sammenheng med nivå av psykiske plager, og hvorvidt verbal seksuell trakassering har innvirkning på denne sammenhengen. Datamaterialet jeg anvender i denne artikkelen stammer fra den byomfattende spørreundersøkelsen Ung i Oslo 2018 gjennomført av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet og Oslo kommune.

Det finnes ikke offisielle tall på hvor stor andel av befolkningen som identifiserer seg som ikke-heterofile. Avhengig av hvilken definisjon og spørsmålsformulering som benyttes, viser studier at mellom 1,2 og 10 prosent er homofile, lesbiske og bifile i Norge (Bufdir, 2017b). Når det gjelder andelen ikke-heterofile ungdommer i Oslo, viser Ung i Oslo-rapporten fra 2018 at av nærmere 11 000 videregående elever, oppgir 7 prosent av jentene at de har vært forelsket i en jente, mens 4 prosent av guttene oppgir å ha vært forelsket i en gutt (Bakken, 2018). I artikkelen benytter jeg gjennomgående vendingen *skeiv* om unge som selv identifiserer seg med en ikke-heterofil seksuell orientering (homofil, lesbisk, litt begge deler eller usikker). Hensikten med dette er å favne om en stor gruppe ungdommer som identifiserer seg som noe annet heterofil, og fordi jeg ønsker å understreke at seksualitet kan være flytende og foranderlig, både i ungdomsårene, men også senere i livet. Samtidig er *skeiv* et begrep som ofte brukes av seksuelle minoriteter selv (se for eksempel Svendsen, Stubberud & Djupedal, 2018 og ungdomsorganisasjonen Skeiv Ungdom).

Ifølge Helseth (2007) kan seksuell trakassering defineres som *seksuelle eller kjønnede tilnærmelser som er uønskede, truende eller uvelkomment for den som blir utsatt*. Seksuell trakassering deles ofte inn i tre former; verbal, ikke-verbal og fysisk seksuell trakassering. Verbale uttrykk for seksuell trakassering omfatter direkte bruk av kjønnede og seksualiserte ord med nedsettende betydning, seksuelle hentydninger eller kommentarer om kropp og utseende (Helseth, 2007). I denne artikkelen benytter jeg begrepet verbal seksuell trakassering om det å bli utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer som «homo» og «hore».

Skeiv ungdom og psykisk helse

Flertallet av unge med skeiv seksuell orientering har god psykisk helse (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016). Samtidig er det veldokumentert at skeiv ungdom i større grad rapporterer om mentale helseutfordringer sammenlignet med øvrig ungdom, som angst- og depresjonsplager (Anderssen et al., 2013; Bendixen et al., 2018; Burton, Marshal, Chisolm, Sucato & Friedman, 2013; Roland & Auestad, 2009), rusmiddelbruk (Hegna & Rossow, 2007) og selvskading og selvmordsforsøk (Hatzenbuehler, 2011; Hegna & Wichstrøm, 2007). For eksempel fant Roland og Auestad (2009) i sin kvantitative undersøkelse av 3000 norske 10. klassinger, at ungdom med homofil og lesbisk tiltrekning oppga dobbelt så høye verdier av depressive symptomer, sammenlignet med gjennomsnittet for ungdom med heterofil tiltrekning. En annen kvantitativ studie av 32 000 amerikanske videregåendelever (Hatzenbuehler, 2011), viste at lesbiske, homofile og bifile ungdommer hadde betydelig høyere sannsynlighet for å begå selvmordsforsøk sammenlignet med heterofile ungdommer (21,5% mot 4,2%).

For å forstå prosessene som kan føre til at skeiv ungdom opplever flere helsemessige utfordringer sammenlignet med øvrig ungdom, introduserte Meyer (1995) teorien om minoritetsstress. Sentralt i teorien er at mennesker med skeiv seksuell orientering påføres tilleggsstress ved å bli utsatt for belastninger direkte knyttet til deres seksuelle orientering, som igjen øker risikoen for psykiske plager (Meyer 1995, 2003). I minoritetsstressteorien presenterer Meyer (2003) både ytre og indre kilder til sosialt stress, som har vist seg å ha betydning for skeive menneskers økte psykiske helseplager. De ytre stressfaktorene innebærer belastende opplevelser som seksuelle minoriteter utsettes for, som en direkte eller indirekte konsekvens av deres seksuelle orientering. Disse opplevelsene kan forekomme på et samfunnsstrukturelt nivå, som diskriminering gjennom undertrykkende institusjonelle praksiser, eller på individnivå, som personlige opplevelser med diskriminering, stigmatisering eller hatkriminalitet. De indre kildene til stress presenterer Meyer (1995, 2003) som negative interne prosesser som oppstår i individet på bakgrunn av stigma knyttet til deres seksuelle identitet og negative opplevelser som de direkte eller indirekte utsettes for på grunn av deres skeive orientering.

Flere studier har vist at unge med skeiv seksuell orientering har forhøyet risiko for å oppleve en rekke former for krenkelser sammenlignet med ungdom med heterofil orientering (Hegna, 2007b; Moseng, 2007; Roland & Auestad, 2009; Stefansen et al., 2009; Williams, Connolly,

Pepler & Craig, 2005). Selv om resultatene varierer noe etter hvordan de ulike studiene operasjonaliserer skeiv ungdom, samt at de har målt ulike former for krenkelsler, er det et gjennomgående funn at ungdom med ikke-heterofil seksuell orientering rapporterer om betydelig flere offeropplevelser enn andre ungdommer. For eksempel viste en norsk spørreundersøkelse blant 7033 videregående elever (Stefansen et al., 2009), at andelen som har opplevd å bli ertet eller plaget var nesten fordoblet i gruppen med homofil og bifil identitet, sammenlignet med heterofil identitet (12% mot 7%). Samme undersøkelse viste også at ungdom med homofil/bifil identitet rapporterte om betydelig høyere forekomst av seksuell trakassering (7% mot 2%), trusler om vold (16 % mot 11%), samt å bli slått uten å få synlige merker (17% mot 11%). Andre studier har vist at homofile, lesbiske og bifile ungdommer utsettes for mer mobbing sammenlignet med heterofile ungdommer (Hegna, 2007b; Moseng, 2007; Roland & Auestad, 2009; Williams et al., 2005).

Det er ingen tvil om at det å bli utsatt for diskriminering og stigmatisering kan påvirke skeive ungdommers psykiske helse. I tillegg til den direkte belastningen det er å bli utsatt for slike negative opplevelser, kan skeive ungdommers overrapportering av psykososiale utfordringer også tilskrives vansker knyttet til ulike aspekter ved homofil identitetsutvikling (Hegna, 2007a). Ungdomstiden er en fase som for mange innebærer utforskning og utvikling av seksualitet og seksuell identitet. Denne fasen byr på utfordringer for mange, men kan være spesielt krevende for skeive ungdommer som utvikler sin seksuelle identitet i et samfunn der heteroseksualitet er normen. Ungdom som kjenner på tiltrekning til personer av samme kjønn bryter med de heteronormative forventningene i samfunnet, og vil dermed stå overfor en rekke spørsmål som ungdom med heterofil orientering ikke trenger å ta stilling til (Hegna, Kristiansen & Moseng, 1999).

I tillegg til høyere risiko for å bli utsatt for negative offeropplevelser, risikerer skeiv ungdom i større grad enn annen ungdom, å bli møtt med motstand og fordømmelse fra familie og venner. Frykten for at ens skeive seksuelle orientering skal møtes med avvisning eller diskriminering kan føre til at ungdommene velger å skjule sin seksuelle identitet (Meyer, 2003; Pachankis, 2007) og får vansker med å akseptere seg selv som homofil (Hegna et al., 1999; Roland & Auestad, 2009). At skeive ungdommer tvinges til å forholde seg til sin seksuelle orientering på en annen og mer konkret måte enn andre ungdommer, kan ifølge Hatzenbuehler (2009), føre til økt grubling og bekymring, som igjen kan føre til psykisk stress.

Verbal seksuell trakassering som fenomen

Som beskrevet innledningsvis er utbredelsen av verbal seksuell trakassering generelt stor blant ungdom i Norge (Bakken, 2017). Samtidig indikerer flere studier at ungdom med skeiv seksuell orientering oftere opplever å bli utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer, sammenlignet med ikke-skeiv ungdom. For eksempel fant Roland og Auestad (2009) i sin kartlegging av seksuell orientering og mobbing, at av guttene som ble tiltrukket av samme kjønn, oppga 42 prosent å være utsatt for homonegative kommentarer, mot 4 prosent av guttene som ikke ble tiltrukket av gutter. Av jentene som oppga å bli tiltrukket av jenter hadde 8 prosent opplevd slike kommentarer, mot 0,8 prosent av de som ikke tiltrekkes av jenter. Tilsvarende viste en studie av 70 000 videregående elever fra Finland (Kaltiala-Heino et al., 2019) at skeiv ungdom i større grad rapporterte å bli utsatt for nedsettende bemerkninger om kropp og seksualitet (gutter: 16,5% mot 1,8%, jenter: 5,9% mot 2,1%). I tillegg til at disse studiene viser at skeiv ungdom oftere opplever å bli utsatt for verbal trakassering, indikerer funnene at det er kjønnsforskjeller i hvilke ord som hyppigst blir brukt. Denne antakelsen støttes av flere studier på feltet som viser at jenter først og fremst utsettes for bemerkninger om kropp og kjønn, mens gutter i større grad rapporterer om nedsettende kommentarer om seksuell orientering (Bendixen & Kennair, 2009; Bendixen & Kennair, 2014; Mitchell et al., 2014; Slåtten, Anderssen og Hetland, 2015).

Opplevelsen av å bli utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer kan avhenge av konteksten det blir sagt i. To uavhengige studier fra henholdsvis Norge og USA viste at hvorvidt ungdom oppfatter verbal seksuell trakassering som uskyldig eller sårende, avhenger av om det kommer fra en venn eller en ukjent (Slåtten et al., 2015; Tucker et al., 2016). Dette indikerer at ikke alle nedsettende, homofiendtlige eller seksualiserte bemerkninger som forekommer mellom ungdom nødvendigvis oppleves som sårende eller krenkende. Flere studier viser imidlertid at for dem som opplever den verbale seksuelle trakasseringen som krenkende, kan dette forårsake psykososiale belastninger som angst- og depresjonsplager (Dahlqvist et al., 2016; DeLay, Hanish, Zhang & Martin, 2017; Espelage, Aragon, Birkett & Koenig, 2008; Kaltiala-Heino, Fröjd & Martunnen, 2016; Slåtten et al., 2015), selvskading (Marshall, Faaborg-Andersen, Tilton-Weaver & Stattin, 2013) og lavt selvbilde (Bendixen et al., 2018).

Det er altså veldokumentert at verbal seksuell trakassering medfører en rekke negative belastninger for ungdommer som utsettes for dette. Studier som har undersøkt om verbal

seksuell trakassering predikerer psykiske plager ulikt etter hvilken seksuell orientering ungdommene har, er imidlertid færre og de gir ingen entydige svar. En amerikansk longitudinell studie av rundt 1300 videregåendelever viste at homonedsettende språkbruk medfører større psykiske belastninger for ungdom som identifiserer seg som homofile, lesbiske og bifile, sammenlignet med heterofile ungdommer (Tucker et al., 2016). Tilsvarende fant en tverrsnittsstudie av omtrent 14 000 videregåendelever i USA en sterkere sammenheng mellom det å bli utsatt for kjønns- og homonedsettende kommentarer og depressive symptomer for skeiv ungdom, sammenlignet med ikke-skeiv ungdom (Espelage et al., 2008). To norske undersøkelser, hvorav en undersøkte sammenheng mellom homonedsettende mobbing og depressive symptomer (Roland & Auestad, 2009), og den andre mellom ulike ikke-fysiske former for seksuell trakassering og psykiske plager (Bendixen et al., 2018), fant imidlertid ikke sterkere sammenheng for seksuelle minoritetsgrupper.

Helseth (2007) hevder at ord som «hore» og «homo» minner sterkt om hverandre når de benyttes som skjellsord ved at de begge markerer grensen for hva som er akseptert kjønn oppførsel. Når en gutt blir kalt for «homo» handler det om å gi et signal om at en virkelig gutt er heteroseksuell og at normen er å være nettopp dette. I det ligger det en underliggende forutsetning om at å være «homo» eller «hore» er noe negativt eller uønsket. Ifølge Slåtten, Anderssen og Holsen (2008) kan erting med seksuelle hentydninger spesielt få konsekvenser for ungdom som identifiserer seg som skeive, fordi hele premisset for at denne typen erting skal fungere, er at den seksualiteten de identifiserer seg med, oppfattes som noe dårlig. At ord som «homse» eller «hore» benyttes som skjellsord viser at dette er noe som man helst ikke vil være, noe som er annerledes og som bryter med normen og de kulturelle kodene.

Ungdomstiden innebærer for mange utforskning og utvikling av seksualitet og seksuell identitet. Kjønns- og homonedsettende språk kan bidra til at ungdommer som kjenner på en tiltrekning til samme kjønn, begynner å stille spørsmål ved disse følelsene som unormale eller uakseptable.

Forskningsspørsmål

Gjennomgangen av tidligere forskning viser at skeiv ungdom generelt har flere mentale helseutfordringer og rapporterer om å bli utsatt for verbal seksuell trakassering i større grad enn øvrig ungdom. Hvordan verbal seksuell trakassering henger sammen med skeive ungdommers psykiske helse er imidlertid lite forsket på (jf. Bendixen, Kennair & Grøntvedt,

2016; Dahlqvist et al., 2016; Kaltiala-Heino et al., 2019). I denne artikkelen vil jeg se nærmere på forekomsten av psykiske helseplager blant skeiv ungdom i Oslo, og undersøke hvilken betydning verbal seksuell trakassering har for skeive ungdommers psykiske helse. Analysene tar utgangspunkt i følgende tre forskningsspørsmål:

- *Har skeiv ungdom generelt høyere nivå av psykiske plager enn ungdom med heterofil seksuell orientering?*
- *Kan verbal seksuell trakassering forklare deler av den antatte forskjellen i psykisk helse mellom ungdom med og uten skeiv seksuell orientering?*
- *Har verbal seksuell trakassering større betydning for skeive enn ikke-skeives psykiske helse?*

Data og metode

Jeg benytter data fra den byomfattende spørreundersøkelsen Ung i Oslo 2018. I undersøkelsen svarer ungdoms- og videregåendelever på spørsmål fra mange ulike temaområder, deriblant seksuell orientering, psykiske helseplager og seksuell trakassering. Undersøkelsen gjennomføres av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet og Oslo kommune, i samarbeid med regionalt kompetansesenter for rusforskning i Oslo, Velferdsetaten og Byrådsavdelingen for eldre, helse og arbeid (Bakken, 2018). Spørreundersøkelsene gjennomføres elektronisk i skoletiden.

I Ung i Oslo 2018 har litt over 25 000 elever på ungdoms- og videregående trinn besvart undersøkelsen (Bakken, 2018). Spørsmålet om seksuell orientering stilles kun til elever på videregående trinn, og mitt datamateriale er derfor begrenset til de eldste elevene. I likhet med andre spørreundersøkelser har Ung i Oslo 2018 noe svakere representativitet med tanke på den generelle ungdomsbefolkningen. På videregående trinn deltok 10 825 elever i undersøkelsen, noe som tilsvarer 65 prosent av populasjonen i denne aldersgruppen. Ifølge Bakken (2018) er det en underrepresentasjon av lærlinger, ungdom med mye fravær og ungdom som har droppet ut av skolen. Utvalget har relativ jevn fordeling på kjønn (51 prosent jenter og 49 prosent gutter), men er tydelig skjevfordelt når det kommer til klassetrinn (40, 32 og 28 prosent på henholdsvis VG1, VG2 og VG3). Ungdomsundersøkelser som Ung i Oslo er også sårbare for tullesvar, spesielt ved tema som vold, kriminalitet og seksualitet (Elstad, 2010). NOVA har forsøkt å møte denne utfordringen ved å identifisere useriøse bevarelser, noe som resulterte i at de ekskluderte 191 respondenter (Bakken, 2018).

Variabler

Den *avhengige variabelen* er en samlevariabel bestående av seks spørsmål som måler ungdoms selvrapporterte depressive symptomer (Frøyland, 2017). Spørsmålene er hentet fra Depressive Mood Inventory (Kandel & Davies, 1982) og Hopkins Symptoms Checklist (Derogatis, Lipman, Rickels, Uhlenhuth & Covi, 1974). Skalaene består opprinnelig av flere spørsmål, men studier har vist at også kortere spørsmålsbatterier har god validitet (Strand, Dalgard, Tambs, & Rognerud, 2003). I undersøkelsen ble ungdommene bedt om å svare på påstanden «Har du i løpet av den siste uka vært plaget av noe av dette?» «følt at alt er slit», «hatt søvnproblemer», «følt deg ulykkelig, trist eller deprimert», «følt håpløshet med tanke på framtida», «følt deg stiv eller anspent» og «bekymret deg for mye ting», med svaralternativene «ikke plaget i det hele tatt», «lite plaget», «ganske mye plaget» og «veldig mye plaget». På bakgrunn av disse variablene konstruerte jeg en indeks som viser ungdommenes gjennomsnittlige skår på psykiske plager. I denne prosessen ble de som svarte på færre enn tre spørsmål filtrert ut. Samlevariabelen har en alfaverdi på 0,88, som indikerer at kravene til indre konsistens er tilfredsstillt. Indeksen er konstruert som en tilnærmet kontinuerlig variabel med verdier fra 0-3, hvorav 0 er «ikke plaget i det hele tatt».

For å måle *seksuell orientering* ble ungdommene bedt om å svare på utsagnet «Opplever du deg selv som heterofil, homofil/lesbisk eller ingen av delene?» ved hjelp av svaralternativene «heterofil», «homofil/lesbisk», «litt begge deler», «usikker på hvilken merkelapp som passer», «ingen av delene» og «vet ikke hva det innebærer». Jeg har operasjonalisert skeiv ungdom som de som oppgir å være homofile, lesbiske, litt begge deler eller usikker på hvilken merkelapp som passer. I analysene er variabelen tredelt, med heterofil ungdom som referanseverdi.

Bakgrunnen for å inkludere de som oppgir å være usikre i den «skeive gruppen» baserer jeg på forskning som har vist at disse ungdommene rapporterer om lignende negative erfaringer og psykososiale utfordringer som homofile/lesbiske ungdom (Williams et al., 2005). Jeg har også undersøkt hvordan informantene svarte på spørsmål om forelskelse. Størsteparten av dem som oppga at de var usikre på sin seksuelle orientering svarte «ja» eller «usikker» på om de hadde vært forelsket i en av samme kjønn. Dette bidrar til å styrke argumentet for den tredelte inndelingen. De ungdommene som svarte «ingen av delene» eller «vet ikke hva det innebærer» på spørsmålet om seksuell orientering, svarte i all hovedsak avkreftende på at de har vært forelsket i en av samme kjønn. Fordi disse ungdommene i liten grad skiller seg ut fra

de heterofile ungdommene, tillegges ikke denne gruppen særlig vekt i artikkelen. Innledende analyser viste liten variasjon mellom de to variablene seksuell orientering og forelskelse, og jeg har derfor valgt å ikke inkludere spørsmålet om forelskelse i mine analyser.

For å måle *verbal seksuell trakassering* ble ungdommene bedt om å svare på spørsmålet «Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt utsatt for noe av dette på en måte som du absolutt ikke likte?», med underspørsmålet «at noen på en sårende måte kalte deg for hore, homo eller andre ord med seksuelt innhold». Svaralternativene på spørsmålet var «ingen ganger», «1 gang», «2-5 ganger» og «6 eller flere ganger». I analysene er variabelen dikotom der referansekategorien *ikke utsatt* består av dem som oppga «ingen ganger» eller «1 gang» og gruppen *utsatt* består av dem som oppga å ha blitt utsatt to eller flere ganger.

Variabelen *kjønn* er inkludert som kontrollvariabel for å sikre at sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske helseplager ikke oppstår fordi jenter har flere psykiske helseplager og oftere rapporterer om skeiv seksualitet, sammenlignet med gutter. Variabelen for kjønn er dikotom med alternativene «gutt» og «jente». Gutt er satt som referansekategori.

Analysestrategi

I analysene inkluderer jeg kun ungdommer som har svart på alle de fire spørsmålene seksuell orientering, kjønn, verbal seksuell trakassering og psykiske plager. En sammenligning av det opprinnelige utvalget (N=11225) og det analytiske utvalget (N=9173), viser et frafall på ca. 18 prosent. Selv om svarprosenten reduseres i det analytiske utvalget, er det liten forskjell når det kommer til fordelingen på psykiske helseplager og utsatthet for verbal seksuell trakassering i de to utvalgene. Det er derimot noen flere gutter og noen flere ungdommer som verken identifiserer seg som heterofil eller skeiv, som faller fra i løpet av undersøkelsen.

Innledningsvis presenterer jeg deskriptive analyser som viser hvordan ungdommene har svart på de ulike spørsmålene. Videre presenterer jeg fordelingen på variablene psykiske helseplager og verbal seksuell trakassering etter hvilken seksuell orientering ungdommene oppgir å ha. For å undersøke sammenhengen mellom seksuell orientering og psykisk helse nærmere, har jeg gjennomført en multippel lineær regresjonsanalyse. I regresjonsanalysen legger jeg til variabler stegvis i tre ulike modeller. Kjønn inkluderes i modell 1 for å undersøke om ungdom med skeiv orientering har dårligere psykisk helse, når jeg også tar hensyn til hvilket kjønn ungdommene har. I modell 2 inkluderer jeg verbal seksuell trakassering for å undersøke om det at skeiv ungdom oftere opplever verbal seksuell

trakassering kan forklare at de oftere oppgir psykiske plager. I modell 3 legger jeg til slutt til et samspillsledd, konstruert av verbal seksuell trakassering og seksuell orientering, for å undersøke om kjønns- og homonedssettende bemerkninger har større betydning for skeive enn ikke-skeives psykiske helse.

I regresjonsanalysene viser jeg ustandardiserte koeffisienter, som sier noe om hvor mye skåren på indeksen for psykiske helseplager øker eller synker når den uavhengige variabelen øker med én enhet. Seksuell orientering er en kategorisk variabel med tre verdier og er derfor kodet om til en dummy-variabel i regresjonen. I regresjonsanalysen har jeg foretatt forskjellige tester basert på Clogg, Petukova og Haritou (1995, s. 1273ff), for å undersøke om sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager varierer avhengig av kjønn og om ungdommene har blitt utsatt for verbal seksuell trakassering.

Gjennomgang av tidligere forskning gir grunn til å forvente kjønnsforskjeller både når det gjelder psykisk helse og verbal seksuell trakassering. I en eksplorerende analysefase utførte jeg regresjonsanalyser separat for jenter og gutter (vedlegg 3). Analysene viste at skeiv seksuell orientering gir noe større utslag på psykiske plager for guttene, mens verbal seksuell trakassering virker å ha litt større betydning for jentenes psykiske helse. Hensikten med denne studien har vært å undersøke forskjeller mellom ungdomsgrupper med samme seksuell orientering uavhengig av kjønn, og jeg har derfor valgt å ikke inkludere disse analysene i artikkelen. På forhånd har jeg også foretatt regresjonsanalyser der jeg kontrollerte for hvilket klassetrinn eleven går på. Disse analysene ga ingen vesentlig andre resultater enn analysene uten klassetrinn, og jeg har derfor valgt å presentere alle analysene uten denne kontrollvariabelen.

Resultater

Tabell 1 viser en oversikt over deltakerne i undersøkelsen. Av tabellen fremkommer det at utvalget består av omtrent 46 prosent gutter og 54 prosent jenter. Til sammen er det litt under 79 prosent som oppgir å være heterofile, 10 prosent som oppgir å ha skeiv orientering, mens litt over 11 prosent ikke identifiserer seg som noen av delene eller ikke vet hva det innebærer. Av guttene oppgir litt under 7 prosent å ha skeiv seksuell orientering, mens tilsvarende andel for jentene ligger tett opp mot 13 prosent.

Tabell 1. Kjennetegn ved det analytiske utvalget. Hele utvalget og etter kjønn. Antall svar og prosent (loddrett prosentnering)

N: 9198	Total		Gutter	Jenter
	%	N	%	%
Kjønn				
Gutter	45,9	4222		
Jenter	54,1	4976		
Seksuell orientering***				
Heterofil	78,6	7231	80,6	77
Skeiv	10,1	929	6,8	12,8
Ingen av delene	11,3	1038	12,6	10,2
Psykiske helseplager***				
Ikke plaget	23	2119	33,6	14,1
Litt plaget	27,7	2547	30,7	25,1
Ganske mye plaget	25,2	2320	21,1	28,7
Veldig mye plaget	24,1	2212	14,6	32,1
Verbal seksuell trakassering*				
Ikke utsatt	91	8371	91,8	90,4
Utsatt	9	827	8,2	9,6

Note: Sammenhengene er signifikantstestet ved hjelp av kjikvadrattest

*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001

Tabellen viser også at langt over halvparten av jentene oppgir å være «ganske mye plaget» eller «veldig mye plaget» av psykiske helseplager, mot rundt 36 prosent av guttene. Jentene i utvalget rapporterer altså om betydelig høyere nivå av psykiske helseplager sammenlignet med guttene. Når det gjelder verbal seksuell trakassering oppgir 9 prosent av utvalget at noen på en sårende måte har kalt dem for «hore», «homo» eller andre ord med seksuelt innhold to eller flere ganger de siste 12 månedene. Av guttene gjelder dette litt over 8 prosent, mot 9,6 prosent av jentene, noe som vitner om en liten, men signifikant kjønnsforskjell også når det kommer til omfanget av verbal seksuell trakassering.

Videre har jeg sett på hvordan selvrapporterte psykiske helseplager og verbal seksuell trakassering varierer etter ungdommers seksuelle orientering. Det første forskningsspørsmålet handler om hvorvidt ungdom med skeiv seksuell orientering generelt har dårligere psykiske helse enn øvrig ungdom. Av tabell 2 fremkommer det at nærmere 70 prosent av de med skeiv seksuell orientering oppgir å være «ganske mye plaget» eller «veldig mye plaget» med psykiske helseplager, mot 48 prosent av de med heterofil orientering. Dette indikerer at det er en stor forskjell i psykiske helseplager mellom ungdommer med heterofil og skeiv seksuell orientering.

Tabell 2. Psykiske helseplager og verbal seksuell trakassering etter seksuell orientering. Prosent

N: 9198	Seksuell orientering		
	Heterofil	Skeiv	Ingen av delene
	%	%	%
Psykiske helseplager***			
Ikke plaget	23	10,8	34
Litt plaget	28,9	20,8	25,7
Ganske mye plaget	25,4	28,5	20,7
Veldig mye plaget	22,7	39,9	19,6
Total	100	100	100
Verbal seksuell trakassering***			
Ikke utsatt	92,1	81,4	92,2
Utsatt	7,9	18,6	7,8
Total	100	100	100

Note: Sammenhengene er signifikantstestet ved hjelp av kjikvadrattest

*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001

Når det gjelder verbal seksuell trakassering viser tabell 2 at av dem som oppgir skeiv orientering rapporterer litt under 19 prosent at de har blitt utsatt for verbal seksuell trakassering de siste 12 månedene, mot 8 prosent av dem som oppgir heterofil orientering og rundt 8 prosent av dem som ikke identifiserer seg som noen av delene. Dette viser at ungdom med skeiv seksuell orientering oppgir å bli utsatt for verbal seksuell trakassering i betydelig større grad enn øvrig ungdom i Oslo.

De bivariate regresjonene i tabell 3 (under) viser sammenhengen mellom den avhengige variabelen psykiske plager og hver av de uavhengige variablene. Øverst ser vi sammenhengen mellom psykiske helseplager og seksuell orientering. Koeffisienten på 0,401 indikerer at skeiv ungdom skårer litt under en halv verdi høyere på indeksen for psykiske plager, sammenlignet med heterofil ungdom. Dette funnet fremkom også av tabell 2, og viser at skeiv ungdom i større grad oppgir psykiske plager enn øvrig ungdom. Seksuell orientering forklarer 2,8 prosent (R^2 0,028) av variasjonen i avhengig variabel. Dette indikerer at skeiv seksuell orientering ikke har særlig stor betydning for ungdommers psykiske helse, og at det i all hovedsak er andre faktorer som forklarer variasjonen i psykiske plager blant ungdommene i undersøkelsen. Når det gjelder verbal seksuell trakassering viser den bivariate modellen at de som har vært utsatt for dette oppgir betydelig høyere nivå av psykiske plager sammenlignet med dem som ikke har vært utsatt for verbal seksuell trakassering.

Tabell 3. Stegvis lineær regresjonsanalyse med psykiske plager (0-3) som avhengig variabel

N: 9198	Bivariat			Modell 1			Modell 2			Modell 3		
	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p
Seksuell orientering (ref. heterofil)												
Skeiv	.401	.028	***	.329	.027	***	.273	.027	***	.282	.029	***
Ingen av delene	-.163	.027	***	-.144	.026	***	-.143	.025	***	-.157	.026	***
Kjønn (ref. gutt)												
	.475	.016	***	.452	.016	***	.448	.016	***	.447	.016	***
Verbal seksuell trakassering (ref. ikke utsatt)												
	.578	.029	***				.524	.028	***	.512	.033	***
Samspillsledd												
Verb. seksuell trak.*skeiv										-.036	.072	ns
Verb. seksuell trak.*ingen av delene										.183	.094	ns
Konstant	1.268 ₁			1.029			.990			.991		
Justert R ²	.028 ₁			.102			.135			.135		
Standardfeilen til estimatet	.80832 ₁			.77673			.76238			.76228		

b=ustandardisert regresjonskoeffisient, SE=standardfeil, p=signifikansnivå.

p<0,05, **p<0,01, *p<0,001, ns=ikke signifikant.*

1Konstantledd, justert R² og standardfeil viser kun til den bivariate sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager.

For å undersøke om det fremdeles er sammenheng mellom seksuell orientering og psykiske plager når jeg tar hensyn til hvilket kjønn ungdommene har, inkluderer jeg variabelen kjønn i modell 1. Av modellen fremkommer det at ungdom med skeiv orientering fortsatt oppgir høyere nivå av psykiske plager sammenlignet med ikke-skeiv ungdom når kjønn holdes konstant. Styrken på sammenhengen er imidlertid svakere enn i den bivariate modellen. Dette indikerer at noe av sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager skyldes at jenter oftere oppgir å ha skeiv orientering, samtidig som at jenter generelt har flere psykiske plager enn gutter. Modellen forklarer statistisk sett rundt 10 prosent av variasjonen i psykiske helseplager, en betydelig økning fra den bivariate analysen, noe som tilsier at kjønn er en relativt viktig forklaringsvariabel for forekomsten av psykiske plager for ungdom i Oslo.

Det kan være mange grunner til at skeiv ungdom har flere psykiske plager enn ikke-skeiv ungdom. Det andre forskningsspørsmålet handler om hvorvidt verbal seksuell trakassering kan forklare noe av denne sammenhengen, og i modell 2 inkluderer jeg derfor denne variabelen. Av modellen fremkommer det at den ustandardiserte koeffisienten for skeiv seksuell orientering reduseres fra 0,329 (95% KI=0,276-0,382) i modell 1 til 0,273 (95% KI=0,221-0,326) i modell 2 når jeg kontrollerer for verbal seksuell trakassering og kjønn. At koeffisienten reduseres når jeg legger til verbal seksuell trakassering kan indikere at

sammenhengen mellom psykiske plager og det å ha skeiv seksuell orientering medieres av verbal seksuell trakassering. Altså at noe av sammenhengen skyldes at ungdom i denne gruppen oftere opplever verbal seksuell trakassering. At konfidensintervallene (KI) for koeffisientene til seksuell orientering overlapper fra modell 1 til modell 2 kan bety at den observerte endringen likevel ikke er signifikant. Imidlertid viser en direkte test² av endringen i koeffisienten for skeiv ungdom fra modell 1 til modell 2, at forskjellen faktisk er signifikant på 0,001-prosentnivået ($z=18,997$). Dette indikerer at verbal seksuell trakassering er en mellomliggende faktor for sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager. Det at reduksjonen i utslaget for skeiv ungdom fra modell 1 til modell 2 er såpass liten, samt at konfidensintervallene overlapper, indikerer imidlertid at verbal trakassering ikke forklarer særlig mye av denne variasjonen.

Det siste forskningsspørsmålet handler om hvorvidt seksuell orientering modererer sammenhengen mellom verbal seksuell trakassering og psykisk helse. Altså om det å ha blitt utsatt for verbal seksuell trakassering har ulik betydning for unges psykiske helse avhengig av hvilken seksuell orientering de har. For å undersøke dette har jeg lagt til et samspillsledd konstruert av seksuell orientering og verbal seksuell trakassering. Resultatet er gjengitt i modell 3, og viser at sammenhengen ikke er signifikant for verken de som oppgir skeiv orientering eller de som ikke identifiserer seg som noen av delene. Dette innebærer at verbal seksuell trakassering ikke har større betydning for skeive ungdommers psykiske helse enn for ikke-skeive ungdommer.

Diskusjon

Formålet med studien var å undersøke sammenhengen mellom seksuell orientering, verbal seksuell trakassering og psykiske helseplager blant ungdom i Oslo. Mer spesifikt har jeg sett nærmere på hvorvidt ungdom med skeiv seksuell orientering har dårligere psykiske helse sammenlignet med øvrig ungdom, og om verbal seksuell trakassering kan forklare deler av denne sammenhengen. Ikke uventet viste analysene at skeiv ungdom oppgir betydelig høyere

² Dette er beregnet ut fra Clogg, Petukova og Haritou (1995, s.1273ff); $Z = d/Sed$, $d = (b1-b2)$, $se = \sqrt{(SEb2^2) - (SEb1^2) * rmse2^2/rmse^1}$, $b1 = \text{koeffisient } m1$, $b2 = \text{koeffisient } m2$, $SEb1 = \text{koeffisient } m1$, $rmse = \text{root mean squared error (også betegnet std. Error of the estimate i SPSS)}$.

nivå av psykiske helseplager sammenlignet med heterofil ungdom. Disse funnene bekreftes av tidligere studier på feltet (Anderssen et al., 2013; Bendixen et al., 2018; Burton et al., 2013; Roland & Auestad, 2009). Det fremkom av analysene at seksuell orientering forklarer rundt 3 prosent av variasjonen i psykiske plager for ungdom i Oslo. Betydningen av seksuell orientering for unges mentale helse er altså ikke veldig stor. Med tanke på at ungdommers psykiske vansker henger sammen med veldig mange andre faktorer, samtidig som at ungdom med skeiv orientering består av en relativt liten gruppe ungdommer, kan vi likevel anta at seksuell orientering har en forklaringskraft av en viss betydning for unges psykiske helseutfordringer i Oslo.

Resultatene indikerer altså at det er sammenheng mellom seksuell orientering og psykisk helse, og neste spørsmål blir da: hva kan forklare at skeive ungdommer rapporterer om flere psykiske helseplager enn øvrig ungdom? Innledningsvis trakk jeg frem teorien om minoritetsstress (Meyer 1995, 2003), som ga én måte å forstå hvorfor skeiv ungdom opplever flere psykiske helseplager sammenlignet med ikke-skeiv ungdom. Hovedpoenget i teorien er at mennesker i minoritetsposisjoner, i dette tilfellet skeive ungdommer, kan oppleve negative hendelser og stigmatisering knyttet til sin status og posisjon i samfunnet, og at dette kan føre til stressbelastninger og dårligere psykisk helse. Utforskning og utvikling av seksualitet er en særskilt del av ungdomstiden, og for skeive ungdommer skjer dette i en kontekst der den dominerende seksuelle normen er å være heterofil, og skeiv seksualitet representerer noe annerledes, unormalt eller uønsket. I tillegg til høyere risiko for å bli utsatt for en rekke negative opplevelser på bakgrunn av sin seksuelle orientering, risikerer disse ungdommene i større grad enn andre ungdommer å bli møtt med motstand og fordømmelse fra familie, venner og samfunnet for øvrig. Denne konstante påminnelsen om at de er annerledes, kan føre til overdreven grubling og bekymring, som igjen kan få negativ betydning for skeive ungdommers psykiske helse.

Som vi har sett er det mange grunner til hvorfor skeiv ungdom i Oslo oppgir uforholdsmessig høy forekomst av psykiske plager sammenlignet med øvrig ungdom. I denne artikkelen har jeg sett nærmere på hvorvidt verbal seksuell trakassering kan forklare noe av denne sammenheng. De innledende analysene viste betydelige forskjeller for skeive og ikke-skeive ungdommer når det gjelder verbal seksuell trakassering. Andelen som rapporterte å ha blitt utsatt for kjønns- og homonedsettende bemerkninger var over dobbelt så høy blant skeiv ungdom (19 prosent) som blant heterofil ungdom (8 prosent). At skeiv ungdom i betydelig

større grad oppga å ha blitt kalt for kjønns- og homonedsettende bemerkninger ga en indikasjon på at verbal trakassering kunne forklare noe av sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager. Denne antakelsen ble bekreftet i regresjonsanalysen. Det betyr at deler av variasjonen i psykiske helseplager for henholdsvis skeiv og ikke-skeiv ungdom i Oslo kan forklares av at skeiv ungdom oftere rammes av kjønns- og homonedsettende kommentarer. Dette funnet samsvarer med tidligere studier som viser at ungdom som utsettes for verbal seksuell trakassering har større risiko for psykiske plager (Dahlqvist et al., 2016; DeLay et al., 2017; Espelage et al., 2008; Kaltiala-Heino et al., 2016; Slåtten et al., 2015).

Selv om verbal seksuell trakassering gir statistisk signifikant utslag i mine analyser, forklarer ikke denne variabelen særlig mye av variasjonen i psykiske plager for skeiv ungdom. Det betyr at størsteparten av skeives uforholdsmessige høye nivå av psykiske plager forklares av andre faktorer i skeive ungdommers liv. I denne artikkelen har jeg allerede pekt på flere slike potensielle forklaringsfaktorer, som mobbing, seksuell trakassering og trusler om vold (se for eksempel Roland & Auestad, 2009; Stefansen et al., 2009). Det mine analyser ikke fanger opp, er hvem som utsetter ungdommene for den verbale trakasseringen. Flere studier har vist at ungdom reagerer ulikt på kjønns- og homonedsettende kommentarer etter hvem som kommer med bemerkningene (Slåtten et al., 2015; Tucker et al., 2016). Et interessant spørsmål er hvorvidt verbal seksuell trakassering ville gitt sterkere utslag på skeives psykiske helse dersom datamaterialet hadde gitt muligheten til å sammenligne ungdommer som har blitt utsatt for verbal seksuell trakassering fra noen som ikke liker dem eller som de ikke kjenner fra før. Fremtidig forskning bør bygge videre på dette.

Jeg også undersøkt om sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager modereres av seksuell orientering, altså om det å ha blitt utsatt for verbal seksuell trakassering har ulik betydning for unges psykiske helse avhengig av hvilken seksuell orientering man har. Analysene viste at å bli utsatt for sårende kommentarer med seksuelt innhold ikke fører til flere psykiske helseplager for skeiv ungdom enn for ikke-skeiv ungdom når de blir utsatt for samme mengde verbal trakassering. Dette funnet indikerer at nedsettende bemerkninger kan få konsekvenser uavhengig av ungdommers seksuelle preferanser, og at stigmatiserende skjellsord som trekker grenser for hva som er innenfor og hva som er utenfor i ungdomsmiljøene, kan være belastende på tvers av ulike seksuelle orienteringer.

Som tidligere nevnt er det få studier som har undersøkt betydningen av verbal seksuell trakassering spesifikt for seksuelle minoriteter, og funnene har ikke vært entydige. Mine

resultater samsvarer med funn fra to norske studier som undersøkte sammenhengen mellom homonedsettende mobbing og depressive symptomer (Roland og Auestad, 2009) og ikke-fysisk seksuell trakassering (seksuelle kommentarer, ryktespredning, uønsket bildedeling) og psykiske plager (Bendixen et al., 2018). Det er imidlertid ikke samsvar mellom mine funn og to studier fra Midtvesten i USA, som fant at homonedsettende kommentarer medfører større psykisk belastning for skeiv ungdom enn for heterofil ungdom (Espelage et al., 2008; Tucker et al., 2016). En mulig forklaring kan være at det er mindre sosial og juridisk aksept overfor seksuelle minoriteter i de områdene der disse studiene ble gjennomført, enn det er i Norge (Equaldex, 2020), og at det derfor er mer belastende for skeive ungdommer å bli identifisert og utpekt som skeiv. En annen forklaring kan være at disse to studiene kun baserer seg på spørsmål om homonedsettende kommentarer, mens min studie tar utgangspunkt i både kjønns- og homonedsettende kommentarer.

Selv om mine analyser indikerer at verbal seksuell trakassering ikke påvirker ungdommers psykiske helse ulikt, er det viktig å bemerke at skeiv ungdom i betydelig større grad enn øvrig ungdom utsettes for denne typen trakassering. Samtidig vil jeg påpeke at jeg kun har sett på de som oppgir å ha fått sårende kommentarer rettet direkte mot seg. Kjønns- og homonedsettende språk kan bidra til å skape, opprettholde og forsterke fordommer og negative holdninger til seksuelle minoriteter og til jenter eller gutter som gruppe (Slåtten et al., 2008; Slåtten et al., 2015). Jeg kan dermed ikke utelukke at ungdoms utstrakte bruk av kjønns- og homonedsettende språk skaper fiendtlige miljøer som indirekte rammer flere enn det som fremkommer av mine analyser. Dette kan for eksempel gjelde ungdom som ikke er åpne om sin seksuelle orientering eller ungdom som har venner eller familiemedlemmer som identifiserer seg som skeive.

Samlet sett viser studien at skeiv ungdom i gjennomsnitt oppgir dårligere psykisk helse sammenlignet med ungdom med heterofil orientering, og at utstrakt bruk av kjønns- og homonedsettende språkbruk blant ungdommer forklarer noe av denne tendensen. Oslo betraktes av mange som en tolerant by overfor seksuelle minoriteter, men funnene i denne studien taler for økt oppmerksomhet rundt skeive ungdommers levekår for å redusere stigmatisering og diskriminering av skeiv seksualitet, samt større politisk innsats for å utarbeide og sette inn effektive tiltak for å redusere kjønns- og homonedsettende språkbruk blant ungdom.

Begrensninger ved studien

Selv om studien baserer seg på datamateriale fra en stor representativ spørreundersøkelse basert på velutprøvde og standardiserte spørsmål, kommer den ikke helt uten begrensninger. Som allerede nevnt er representativiteten i utvalget noe svakere sammenlignet med den generelle ungdomsbefolkningen. På videregående trinnet deltok 10 825 elever i undersøkelsen, noe som tilsvarer 65 prosent av populasjonen i denne aldersgruppen. Det kan være grunn til å anta at omfanget av de mer alvorlige utfordringene knyttet til psykiske helseplager er underrapportert da det er nærliggende å tro at ungdom som er lite på skolen, i større grad enn annen ungdom sliter med psykiske helseutfordringer.

Datamaterialet baserer seg på en tverrsnittsundersøkelse og gir dermed ikke mulighet til å studere endringer over tid eller etablere årsakssammenhenger. I noen tilfeller, som for eksempel ved seksuell orientering, kan tidsrekkefølgen likevel i noen grad være klar fordi psykisk helse neppe har innvirkning på ungdommers seksuelle orientering. Samtidig kan jeg ikke utelukke at bakenforliggende forhold fører til at visse ungdommer unnlater å oppgi sin skeive orientering og som dermed ikke fanges opp i mine analyser. For verbal seksuell trakassering er årsaksretningen mer usikker. Selv om analysene finner at verbal seksuell trakassering påvirker sammenhengen mellom seksuell orientering og psykisk helse, kan jeg ikke fastslå om eksponering for verbal seksuell trakassering er en årsak til psykiske plager, om psykiske plager skaper risiko for å bli utsatt for trakassering, eller en kombinasjon av begge deler.

Endelig vil jeg bemerke at variabelen verbal seksuell trakassering baserer seg på et spørsmål om omfang av både kjønns- og homonedsettende kommentarer, og gir dermed ikke mulighet til å undersøke den unike innvirkningen av å bli utsatt for kommentarer med direkte homonedsettende innhold. Fremtidig forskning bør adressere dette temaet, samt se nærmere på forskjeller mellom jenter og gutter, i og med at studier har vist at jenter i størst grad utsettes for bemerkninger om kropp og kjønn, mens gutter i større grad rapporterer om kommentarer om seksuell orientering (Bendixen & Kennair, 2009; Bendixen & Kennair, 2014; Mitchell et al., 2014; Slåtten et al., 2015).

Konklusjon

Gjennom statistiske undersøkelser finner denne studien at ungdom med skeiv seksuell orientering i gjennomsnitt rapporterer om flere psykiske plager enn øvrig ungdom i Oslo, og bekrefter dermed funn fra tidligere forskning. Det kan være mange grunner til at skeiv

ungdom oppgir uforholdsmessig høyt nivå av psykiske helseplager. Denne artikkelen har undersøkt hvorvidt kjønns- og homonedsettende kommentarer kan være en av disse. Analysene indikerer at verbal seksuell trakassering forklarer noe av sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager, men det er ingen tegn på at det å bli utsatt for verbal seksuell trakassering påvirker skeive ungdommers psykiske helse mer enn andre ungdommer. Resultatene peker i retning av at kjønns- og homonedsettende språkbruk kan være skadelig for ungdom uavhengig av hvilken seksuell orientering de identifiserer seg med. Samtidig peker min studie på at ungdom med skeiv seksuell orientering oftere utsettes for denne typen kommentarer. Fremtidige studier bør tilstrebe å få en bredere og mer nyansert forståelse av skeive ungdommers livsvilkår, samt årsaker til og konsekvenser av verbal seksuell trakassering, slik at det kan utarbeides og settes inn tiltak for å redusere stigmatisering og diskriminering av skeiv seksualitet, samt begrense kjønns- og homonedsettende språkbruk blant ungdom.

Litteratur

- Anderssen, N., Malterud, K., Bjørkman, M., Slåtten, H. & Hellesund, T. (2013). Seksuell orientering og levekår. I N. Anderssen & K. Malterud (Red.), *Seksuell orientering og levekår*. Hentet fra http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7550/Seksuell_orientering_og_Levek%C3%A5r.pdf
- Anonym. (2017, 28. juni). Jeg er en gutt på 14 år som opplever å bli kalt homo hver dag på skolen: Si;D-innlegg: Må jeg oppføre meg som et villdyr for å bli en av gutta? *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/qqWEM/jeg-er-en-gutt-paa-14-aar-som-opplever-aa-bli-kalt-homo-hver-dag-paa-skolen?>
- Bakken, A. (2017). *Ungdata 2017: Nasjonale resultater* (NOVA rapport 10/17). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Forskning/Publikasjoner/Nasjonale-rapporter>
- Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018* (NOVA rapport 6/18). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Oslo/Oslo/Ung-i-Oslo-2018>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Trygghet, mangfold, åpenhet: Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017 – 2020*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/trygghet-mangfold-apenhet/id2505393/>
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2017a, 03.mars). Holdninger til lhbtqi-personer. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Holdninger/
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2017b, 08. mars). Hvor mange er lhbtqi? Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Hvor_mange/
- Bendixen, M., Daveronis, J. & Kennair, L. E. O. (2018). The effects of non-physical peer sexual harassment on high school students' psychological well-being in Norway: consistent and stable findings across studies. *International Journal of Public Health*, 63(1), 3-11. <https://doi.org/10.1007/s00038-017-1049-3>
- Bendixen, M. & Kennair, L. E. O. (2009). *Bruk av nedsettende bemerkninger om og overfor gutter og jenter i videregående skole: en kvalitativ studie* (NTNU rapport). Trondheim: NTNU.
- Bendixen, M. & Kennair, L. E. O. (2014). *Resultater fra prosjekt Seksuell helse og trakassering i videregående opplæring 2013-2014* (NTNU rapport). Trondheim: NTNU.
- Bendixen, M., Kennair, L. E. O. & Grøntvedt, T. V. (2016). *En oppdatert kunnskapsstatus om seksuell trakassering blant elever i ungdomsskolen og videregående opplæring* (NTNU rapport). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/46ad33f355704ca1ab8ff0f6ebe73c55/rapport--kunnskapsstatus-om-seksuell-trakassering.pdf>
- Burton, C. M., Marshal, M. P., Chisolm, D. J., Sucato, G. S. & Friedman, M. S. (2013). Sexual minority-related victimization as a mediator of mental health disparities in sexual minority youth: A longitudinal analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(3), 394-402. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9901-5>
- Clogg, C. C., Petkova, E. & Haritou, A. (1995) Statistical methods for comparing regression coefficients between models. *American Journal of Sociology*, 100(5), 1261-1293. <http://dx.doi.org/10.1086/230638>
- Dahlqvist, H. Z., Landstedt, E., Young, R. & Gådin, K. G. (2016). Dimensions of peer sexual harassment victimization and depressive symptoms in adolescence: A longitudinal cross-lagged study in a Swedish sample. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 858-873. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0446-x>

- DeLay, D., Hanish, L. D., Zhang, L. & Martin, C. L. (2017). Assessing the impact of homophobic name calling on early adolescent mental health: A longitudinal social network analysis of competing peer influence effects. *Journal of Youth and Adolescence* 46(5), 955–969. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0598-8>
- Derogatis, L. R., Lipman, R. S., Rickels, K., Uhlenhuth, E. H. & Covi, L. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSCL): A self-report symptom inventory. *Behavioral Science*, 19(1), 1-15. <https://doi.org/10.1002/bs.3830190102>
- Elstad, J. I. (2010). *Datakvalitet i Ung i Oslo 2006: Kommentarer og vurderinger* (NOVA notat 1/10). Hentet fra <https://docplayer.me/200701-Datakvalitet-i-ung-i-oslo-%092006.html>
- Espelage, D. L., Aragon, S., Birkett, M. A. & Koenig, B. W. (2008). Homophobic teasing, psychological outcomes, and sexual orientation among high school students: What influence do parents and schools have? *School Psychology Review*, 37(2), 202-216. Hentet fra <https://www.scholars.northwestern.edu/en/publications/homophobic-teasing-psychological-outcomes-and-sexual-orientation->
- Equaldex (2020). Homosexual activity. Hentet fra <https://www.equaldex.com/>
- Frøyland, L. R. (2017) *Ungdata – Lokale ungdomsundersøkelser. Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet* (NOVA rapport). Hentet fra <http://www.ungdata.no/Forskning/Metode-og-dokumentasjon/Ungdata-dokumentasjonsrapport-2010-2019>
- Grasaasen, A. (2019). «... Det er bare noe vi sier ...»: En narrativ litteraturoversikt over konsekvenser av verbal seksuell trakassering som ungdomsfenomen. *Fokus på familien*, 47(3), 217-237. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2019-03-05>
- Hatzenbuehler, M. L. (2009). How does sexual minority stigma «get under the skin»? A psychological mediation framework. *Psychological Bulletin*, 135(5), 707-730. <https://doi.org/10.1037/a0016441>
- Hatzenbuehler, M. L. (2011). The social environment and suicide attempts in lesbian, gay, and bisexual youth. *Pediatrics*, 127(5), 896–903. <https://doi.org/10.1542/peds.2010-3020>
- Hegna, K. (2007a). Homoseksualitet, homofil identitet og psykisk helse. I J. L. Kvalem & L. Wichstrøm (Red.), *Ung i Norge* (s. 51- 66). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Hegna, K. (2007b). Seksuell orientering, mobbing i skolen og psykisk helse. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 7(2), 85-91. Hentet fra http://www.nova.no/asset/6675/1/6675_1.pdf
- Hegna, K., Kristiansen, H. W. & Moseng, B. U. (1999). *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* (NOVA rapport 1/99). Hentet fra http://www.nova.no/asset/6857/1/6857_1.pdf
- Hegna, K & Rossow, I. (2007). What's love got to do with it? Substance use and social integration for young people categorized by homosexual experience and attractions. *Journal of Drug Issues* 37(2), 229-255. <https://doi.org/10.1177/002204260703700201>
- Hegna, K. & Wichstrøm, L. (2007). Suicide attempts among Norwegian gay, lesbian and bisexual youths: General and specific risk factors. *Acta Sociologica* 50(1), 21-37 <https://doi.org/10.1177/0001699307074880>
- Helseth, H. (2007). *Kunnskapsstatus om kjønnsrelatert mobbing blant barn og unge*. (Høgskolen i Nesna rapport). Hentet fra <https://docplayer.me/6034288-Kunnskapsstatus-om-kjønnsrelatert-mobbing-blant-barn-og-unge.html>
- Kaltiala-Heino, R., Fröjd, S. & Marttunen, M. (2016). Sexual harassment and emotional and behavioural symptoms in adolescence: Stronger associations among boys than girls. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 51, 1193-1201. <http://doi.org/10.1007/s00127-016-1237-0>

- Kaltiala-Heino, R., Lindberg, N., Fröjd, S., Haravuori, H. & Marttunen, M. (2019). Adolescents with same-sex interest: Experiences of sexual harassment are more common among boys. *Health Psychology and Behavioral Medicine*, 7(1), 105-127. <http://doi.org/10.1080/21642850.2019.1598864>
- Kandel, D. B. & Davies, M. (1982). Epidemiology of depressed mood in adolescents: An empirical study. *Archives of General Psychiatry*, 39(10), 1205–1212. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1982.04290100065011>
- Lohne, L. & Hansen, F. (2019, 12. mars). Elever om metoo i skolen: «Hore» er blitt hverdagslig. *Verdens Gang (VG)*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/a25vb5/elever-om-metoo-i-skolen-hore-er-blitt-hverdagslig>
- Marshall, S. K., Faaborg-Andersen, P., Tilton-Weaver, L. C. & Stattin, H. (2013). Peer sexual harassment and deliberate self-injury: Longitudinal cross-lag investigations in Canada and Sweden. *Journal of Adolescent Health* 53(6), 717-722. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.06.009>
- Meyer, I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 38–56. <https://doi.org/10.2307/2137286>
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Mitchell, K. J., Ybarra, M. L. & Korchmaros, J. D. (2014) Sexual harassment among adolescents of different sexual orientations and gender identities. *Child Abuse & Neglect*, 38(2), 280–295. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.09.008>
- Moseng, B. U. (2007). *Vold mot lesbiske og homofile tenåringer: En representativ undersøkelse av omfang, risiko og beskyttelse -Ung i Oslo 2006* (Nova rapport 19/07). Hentet fra http://www.nova.no/asset/2822/1/2822_1.pdf
- Pachankis, J. E. (2007). The psychological implications of concealing a stigma: A cognitive–affective–behavioral model. *Psychological Bulletin*, 133(2), 328–345. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.2.328>
- Tucker, J. S., Ewing, B. A., Espelage, D. L., Green, H. D., de la Haye, K. & Pollard, M. S. (2016). Longitudinal associations of homophobic name-calling victimization with psychological distress and alcohol use during adolescence. *Journal of Adolescent Health*, 59(1), 110-115. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2016.03.018>
- Roland, E. & Auestad, G. (2009). *Seksuell orientering og mobbing* (UiS rapport). Hentet fra <https://bufdir.no/nn/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00000829>
- Slåtten, H., Anderssen, N. & Hetland, J. (2015). Gay-related name-calling among Norwegian adolescents -harmful and harmless. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(6), 708-716. <https://doi.org/10.1111/sjop.12256>
- Slåtten, H., Anderssen, N. & Holsen, I. (2008). *Førebygging og håndtering av homofobisk erting i ungdomskulen: Revidert rapport med utprøving og forslag til tiltak* (HEMIL rapport 1/08). Hentet fra <http://bora.uib.no/handle/1956/2753>
- Stefansen, K., Hegna, K., Valset, K., Soest, T. & Mossige, S. (2009). Vold mot «homofil» ungdom: Forekomst og fortolkninger. *Sosiologi i dag*, 39(2), 43-71. Hentet fra http://www.nova.no/asset/3805/1/3805_1.pdf
- Strand, B. H., Dalgard, O. S., Tambs, K., & Rognerud, M. (2003). Measuring the mental health status of the Norwegian population: A comparison of the instruments SCL-25, SCL-10, SCL-5 and MHI-5 (SF-36). *Nordic Journal of Psychiatry*, 57(2), 113-118. <https://doi.org/10.1080/08039480310000932>

- Svendsen, S. H. B., Stubberud, E. & Djupedal, E. F. (2018). Skeive ungdommers identitetsarbeid: SKAM etter homotoleransen. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 42(3), 162-183. <https://doi.org/10.18261/issn.1890-7008-2018-03-03>
- Williams, T., Connolly, J., Pepler, D. & Craig, W. (2005). Peer victimization, social support, and psychosocial adjustment of sexual minority adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(5), 471–482. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-7264-x>

Vedlegg 1. Forfatterveileder: Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning

OM TIDSSKRIFTET

Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning (NTU) publiserer empiriske og teoretiske originalartikler, forskningskommentarer/essay og bokanmeldelser/bokessay. Tidsskriftet tar imot bidrag primært på norsk, svensk og dansk, sekundært på engelsk. NTU er et tverrfaglig samfunnsvitenskapelig tidsskrift som har som formål å bidra til kunnskap om ungdom og ungdoms liv i Norden, med et hovedfokus på aldersgruppen 12 til 25 år.

KRAV TIL MANUSKRIFTET

Artikler skal være basert på original empirisk og/eller teoretisk analyse av høy faglig kvalitet. Kvaliteten sikres gjennom bedømming av minst to anonyme fagfeller. Artikler må ikke overskride 7500 ord. Sammendrag, litteraturliste, tabeller, figurer og eventuelle noter telles ikke med.

Avsnitt markeres med en åpen linje mellom hver tekstdel.

Teksten kan ha maksimalt to overskriftsnivåer. Overskrifter skal ikke nummereres.

Innsendte manuskripter skal inneholde følgende (sendes inn i ett dokument i denne rekkefølgen):

- Tittelside med tittel på artikkel (på originalspråket og engelsk), samt antall tegn med mellomrom i artikkelen
- Sammendrag på inntil 200 ord og 3-5 nøkkelord på originalspråket
- Abstract på inntil 200 ord og 3-5 nøkkelord på engelsk
- Selve manusteksten i Times New Roman, 12 pkt, linjeavstand 1,5
- Nummererte noter, organisert som sluttnoter (ikke fotnoter)
- Litteraturreferanser, alfabetisk ordnet
- Eventuelle takksigelser og opplysninger om finansiering kan legges til under overskriften "Om artikkelen" mellom selve artikkelen og referanselisten

I separate filer leveres:

- Nummererte figurer og illustrasjoner (en per side)
- Forfatters navn, institusjonstilknytning, e-postadresse, samt en kort biografisk tekst om forfatteren
- Opplysninger om eventuelle interessekonflikter ved publisering av artikkelen i tidsskriftet.

REFERANSESYSTEM

Tidsskriftet bruker referansestilen APA 6th. På nettstedene til [Søk & skriv](#) og [Kildekompasset](#) får du innføring i hvordan dette skal utføres.

APA bruker forfatter og årstall i referanser. Når man refererer eller oppsummerer en kilde, settes forfatterens etternavn og årstall i parentes i teksten på denne måten: (Andersen, 2011; Andreassen, 2004; Askheim, 2009). Hvis referansen har to eller flere forfattere, benyttes &-tegnet: (Deegan & Anderson, 2006). Referanselisten skrives til slutt etter hovedteksten. Referanselisten føres alfabetisk på første forfatters etternavn. Hver referanse har innrykk andre linje på alle referanser (hengende innrykk).

DOI

Referansene skal alltid inkludere DOI (digital object identifier) for kilder som har dette. DOI skal være en klikkbar URL og plasseres til sist i referansen. Hvis du er usikker på hva DOI-koden til en referanse er, eller om en DOI-kode finnes, kan du gjøre et raskt søk etter tittel, forfatternavn osv. i Crossref: <https://search.crossref.org/>

SITAT I TEKSTEN

Sitater over tre linjer skiller ut i eget avsnitt. Kortere sitater integreres i løpende tekst med anførselstegn. Alle litteratursitater må ha en referanse som plasseres i parentes etter sitatet, men før punktum eller komma. Dersom forfatter oversetter sitater, marker dette slik: (Lindgren, 1981, s. 33; egen oversettelse). Sitater skal ikke kursiveres. Boktitler og begreper brukt i løpende tekst kan enten kursiveres eller markeres med hermetegn.

TABELLER, FIGURER/ILLUSTRASJONER

Tabeller må leveres i et redigerbart format, det vil si at rader og kolonner kan justeres. Tabeller nummereres fortløpende, og plasseres på riktig sted i manus.

Antall tabeller, figurer og illustrasjoner bør begrenses, og tabeller og figurer bør være selvforklarende og ha korte overskrifter. Alle tabeller, figurer og illustrasjoner som benyttes i manuskriptet må være tillatt å publisere med åpen tilgang (open access). Dersom det ikke er forfatteren selv som har laget figuren, skal navnet på tegner eller fotograf oppgis i figurteksten. Forfatteren innhenter selv tillatelse til bruk av tidligere publiserte illustrasjoner. Kontakt redaksjonen dersom du er i tvil.

NOTER

Noter skal være i form av sluttnoter (ikke fotnoter). Notene skal først og fremst inneholde tekniske opplysninger om kilder og lignende. Saksforhold som har betydning for framstillingen bør heller inngå i teksten.

Vedlegg 2. Frafallsanalyse

Tabell 4. Sammenligning av opprinnelig utvalg og analytisk utvalg

	Opprinnelig utvalg N=11225		Analytisk utvalg N= 9198	
	%	N	%	N
Kjønn				
Gutt	48,3	5419	45,9	4222
Jente	51,2	5749	54,1	4976
Frafall	0,5	57		
Psykiske plager				
Ikke plaget i det hele tatt	20,8	2336	23	2119
Litt plaget	24,6	2766	27,7	2547
Ganske mye plaget	22,2	2490	25,2	2320
Veldig mye plaget	21,2	2373	24,1	2212
Frafall	11,2	1258		
Seksuell orientering				
Heterofil	66,2	7433	78,6	7231
Skeiv	8,6	963	10,1	929
Ingen av delene	10,1	1133	11,3	1038
Frafall	15,1	1696		
Verbal seksuell trakassering				
Ikke utsatt	83,5	9373	91	8371
Utsatt	8,3	927	9	827
Frafall	8,2	925		

Vedlegg 3. Separate analyser for gutter og jenter

Tabell 5. Stegvis lineær regresjonsanalyse med psykiske plager (0-3) som avhengig variabel. Gutter og jenter separat.

	Bivariat			Modell 1			Modell 2		
	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p
Jenter									
N: 4976									
Skeiv	.262	.033	***	.215	.033	***	.228	.036	***
Ingen av delene	-.219	.037	***	-.219	.036	***	-.230	.038	***
Verbal seksuell trakassering (ref. ikke utsatt)	.580	.037	***	.554	.037	***	.558	.044	***
Sampillsledd									
Verb. seksuell trak.*skeiv							-.074	.092	ns
Verb. seksuell trak.*ingen av delene							.120	.129	ns
Konstant	1.497 ₁			1.450			1.449		
Justert R ₂	.021 ₁			.063			.063		
Gutter									
N: 4222									
Seksuell orientering (ref. heterofil)									
Skeiv	.458	.047	***	.387	.047	***	.395	.052	***
Ingen av delene	-.069	.036	ns	-.068	.035	ns	-.088	.037	*
Verbal seksuell trakassering (ref. ikke utsatt)	.528	.043	***	.477	.043	***	.448	.050	***
Sampillsledd									
Verb. seksuell trak.*skeiv							-.014	.118	ns
Verb. seksuell trak.*ingen av delene							.283	.138	*
Konstant	1.011 ₁			.976			.978		
Justert R ₂	.023 ₁			.051			.052		

b=ustandardisert regresjonskoeffisient, *SE*=standardfeil, *p*=signifikansnivå.

p*<0,05, *p*<0,01, ****p*<0,001, ns=ikke signifikant.

*1*Konstantledd og justert R₂ i den første kolonnen viser kun til den bivariate sammenhengen mellom seksuell orientering og psykiske plager.